

Język angielski

POZIOM PODSTAWOWY
i ROZSZERZONY

Student's
Book

Express Publishing

Repetytorium

Podręcznik jest przeznaczony do wieloletniego użytku. Nie należy zapisywać w nim odpowiedzi do zadań. Przypominają o tym graficzne oznaczenia znajdujące się przy wybranych zadaniach.

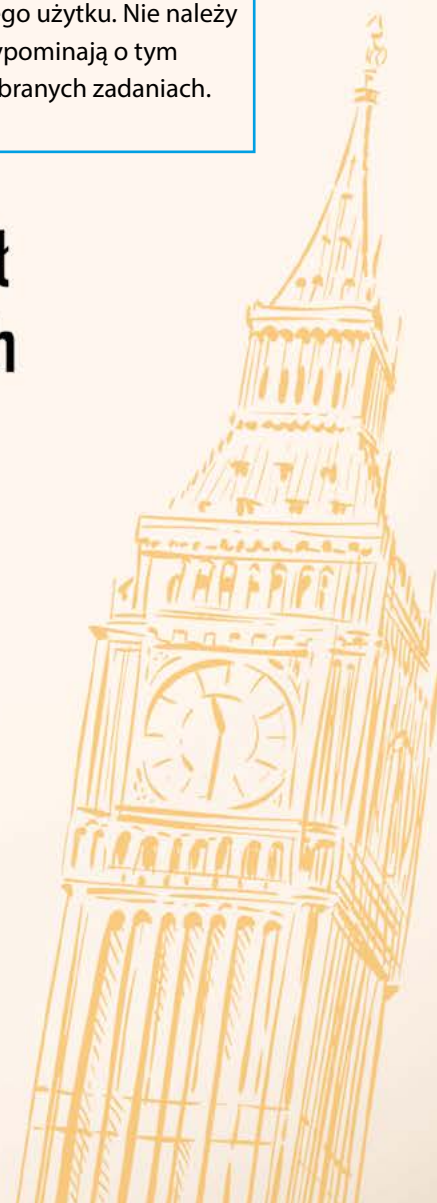
Podręcznik dla szkół
ponadpodstawowych

Cathy Dobb
Ken Lackman
Jenny Dooley

Konsultacja:
Monika Michalak

Express Publishing

SPIS TREŚCI

Moduł	Tematy i słownictwo	Rozumienie tekstów pisanych	Znajomość środków językowych
1 Człowiek Vocabulary Bank Grammar Bank	8–22 23–25 GR1–GR4 PP PR <ul style="list-style-type: none"> dane personalne wygląd zewnętrzny ubrania i rzeczy osobiste cechy charakteru uczucia i emocje umiejętności i zainteresowania wzory do naśladowania i autorytety okresy życia osobisty system wartości PR <ul style="list-style-type: none"> społeczny system wartości poczucie tożsamości 	PP zadania zamknięte: dobieranie nagłówków do części tekstu, wybór wielokrotny PR zadanie otwarte: tekst z lukami (streszczenie)	PP zadania otwarte: transformacje ze słowem kluczem, gramatykalizacja, słowotwórstwo, set leksykalny, zadanie z lukami (bez podanych wyrazów) PR zadania otwarte: gramatykalizacja, transformacje bez słowa klucza, tłumaczenie fragmentów zdań, tekst z lukami i wyrazami w ramce, set leksykalny (trio), transformacje ze słowem kluczem
2 Miejsce zamieszkania Vocabulary Bank Grammar Bank	26–40 41–43 GR5–GR8 PP PR <ul style="list-style-type: none"> pomieszczenia i wyposażenie domu prace domowe dom i jego okolica wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania przeprowadzka PR <ul style="list-style-type: none"> architektura 	PP zadania zamknięte: dobieranie zdań do luk w tekście; zadanie zamknięte i otwarte (4 teksty): dobieranie i odpowiedzi na pytania PR zadanie zamknięte: dobieranie zdań do luk w tekście	PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny (minidialogi); zadania otwarte : transformacje ze słowem kluczem, tłumaczenie fragmentów zdań, tekst z lukami i wyrazami w ramce, słowotwórstwo PR zadanie zamknięte: wybór wielokrotny; zadania otwarte : set leksykalny, gramatykalizacja, tłumaczenie fragmentów zdań, tekst z lukami i wyrazami w ramce
Exam Skills Check I (Modules 1–2) 44–45			
3 Edukacja Vocabulary Bank Grammar Bank	46–60 61–63 GR9–GR10 PP PR <ul style="list-style-type: none"> przedmioty nauczania przybory szkolne osoby w szkole szkoła i jej pomieszczenia system oświaty życie szkoły oceny szkolne zajęcia pozalekcyjne uczenie się przez całe życie 	PP zadania zamknięte: dobieranie nagłówków do części tekstu, wybór wielokrotny PR zadanie zamknięte: dobieranie części tekstu do pytań	PP zadania zamknięte: wybór wielokrotny (parafrazy, minidialogi); zadania otwarte : transformacje ze słowem kluczem, gramatykalizacja, tekst z lukami (bez podanych wyrazów), set leksykalny, tekst z lukami i wyrazami w ramce PR zadania otwarte: tekst z lukami i wyrazami w ramce, gramatykalizacja, set leksykalny (trio)
4 Praca Vocabulary Bank Grammar Bank	64–78 79–81 GR11–GR14 PP PR <ul style="list-style-type: none"> zawody i związane z nimi czynności i obowiązki miejsce pracy wybór zawodu poszukiwanie pracy warunki pracy i zatrudnienia praca dorywcza PR <ul style="list-style-type: none"> kariera zawodowa rynek pracy mobilność zawodowa 	PP zadanie zamknięte: dobieranie zdań do luk w tekście; zadanie zamknięte i otwarte (4 teksty): dobieranie i tekst z lukami (mediacja) PR zadanie zamknięte i otwarte (2 teksty): wybór wielokrotny i zdania z lukami	PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny (pary zdań); zadania otwarte : tekst z lukami (bez podanych wyrazów), transformacje ze słowem kluczem, tłumaczenie fragmentów zdań, słowotwórstwo, set leksykalny PR zadanie otwarte: tłumaczenie fragmentów zdań; zadanie zamknięte : wybór wielokrotny
Exam Skills Check II (Modules 3–4) 82–83			
5 Życie prywatne Vocabulary Bank Grammar Bank	84–98 99–101 GR15–GR18 PP PR <ul style="list-style-type: none"> rodzina, znajomi i przyjaciele czynności życia codziennego określanie czasu formy spędzania czasu wolnego święta i uroczystości styl życia konflikty i problemy 	PP zadania zamknięte: dobieranie nagłówków do części tekstu, wybór wielokrotny PR zadanie otwarte: tekst z lukami (streszczenie)	PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny (minidialogi); zadania otwarte : transformacje ze słowem kluczem, tekst z lukami (bez podanych wyrazów), set leksykalny, gramatykalizacja PR zadania otwarte: transformacje bez słowa klucza, set leksykalny (trio), wybór wielokrotny, gramatykalizacja, tłumaczenie fragmentów zdań, transformacje ze słowem kluczem

	Rozumienie ze słuchu	Wypowiedź pisemna	Wypowiedź ustna	Grammar Bank & Grammar Notes
	<p>PP zadania zamknięte: wybór wielokrotny, dobieranie</p> <p>PR zadanie otwarte: tekst z lukami</p>	<p>PP e-mail/list nieformalny (opis osoby)</p>	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa wstępna opis ilustracji i odpowiedzi na pytania 	<p>Czasy teraźniejsze</p> <p>PP PR Grammar Bank s. GR1–GR4</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>present simple</i> <i>present continuous</i> <i>present perfect</i> <i>present perfect continuous</i> czasowniki statyczne przysłówki częstotliwości <p>PR Grammar Note s. 20</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>present simple, present continuous, present perfect</i> i <i>present perfect continuous</i>
	<p>PP zadanie zamknięte: dobieranie; zadania otwarte: tekst z lukami, odpowiedzi na pytania</p> <p>PR zadanie zamknięte: zdania z lukami</p>	<p>PP e-mail/list nieformalny (opis miejsca)</p> <p>PR rozprawka wyrażająca opinię</p>	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa wstępna wypowiedź na podstawie materiału stymulującego i odpowiedzi na pytania 	<p>Czasy przeszłe</p> <p>PP PR Grammar Bank s. GR5–GR8</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>past simple</i> wyrażenie <i>used to</i> <i>past continuous</i> <i>past perfect</i> <i>past simple</i> i <i>present perfect</i> – porównanie <p>PR Grammar Note s. 38</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>past perfect</i> i <i>past perfect continuous</i> konstrukcje z <i>used to</i> i <i>would</i>
	<p>PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny (2 teksty); zadania otwarte: zdania z lukami, odpowiedzi na pytania</p> <p>PR zadanie zamknięte: wybór wielokrotny</p>	<p>PP e-mail/list nieformalny (prośba o radę)</p>	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa z odgrywaniem roli opis ilustracji i odpowiedzi na pytania 	<p>Formy przyszłe</p> <p>PP PR Grammar Bank s. GR9–GR10</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>future simple</i> <i>future continuous</i> wyrażenie <i>be going to</i> <p>PR Grammar Note s. 58</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>future perfect</i> i <i>future perfect continuous</i>
	<p>PP zadania zamknięte: wybór wielokrotny (3 teksty), dobieranie</p> <p>PR zadanie zamknięte: dobieranie</p>	<p>PP e-mail/list nieformalny (przedstawianie zalet i wad podejmowanej pracy)</p> <p>PR list formalny (list motywacyjny)</p>	<ul style="list-style-type: none"> wypowiedź na podstawie materiału stymulującego i odpowiedzi na pytania rozmowa z odgrywaniem roli 	<p>Czasowniki modalne i półmodalne</p> <p>PP PR Grammar Bank s. GR11–GR14</p> <ul style="list-style-type: none"> <i>can, could, may, might, shall, will, would, should, ought to, must, have to, need, needn't, didn't need to, mustn't, can't</i> <p>PR Grammar Note s. 76</p> <ul style="list-style-type: none"> konstrukcje z <i>must, can't, may, might, could, needn't</i> i <i>past participle</i>
	<p>PP zadanie zamknięte: dobieranie; zadania otwarte: tabela z lukami, zdania z lukami</p> <p>PR zadanie zamknięte: wybór wielokrotny</p>	<p>PP e-mail/list półformalny (zapraszanie)</p>	<ul style="list-style-type: none"> opis ilustracji i odpowiedzi na pytania wypowiedź na podstawie materiału stymulującego i odpowiedzi na pytania 	<p>Przymiotniki i przysłówki oraz konstrukcje porównawcze</p> <p>PP PR Grammar Bank s. GR15–GR18</p> <ul style="list-style-type: none"> przymiotniki – ich funkcja, kolejność, miejsce w zdaniu; przymiotniki złożone przysłówki – ich funkcja, rodzaje, tworzenie i miejsce w zdaniu stopniowanie regularne i nieregularne przymiotników i przysłówków zdania okolicznikowe porównawcze <p>PR Grammar Note s. 95</p> <ul style="list-style-type: none"> przymiotniki w funkcji rzeczownika miejsce przysłówka w zdaniu zdania okolicznikowe porównawcze

Moduł		Tematy i słownictwo	Rozumienie tekstów pisanych	Znajomość środków językowych
6	102–116	<p>PP PR</p> <ul style="list-style-type: none"> artykuły spożywcze pośliki i ich przygotowywanie akcesoria kuchenne navyki żywieniowe – w tym diety lokale gastronomiczne <p>PR</p> <ul style="list-style-type: none"> zaburzenia odżywiania 	<p>PP zadanie zamknięte: dobieranie zdań do luk w tekście;</p> <p>zadanie zamknięte i otwarte (4 teksty): dobieranie i odpowiedzi na pytania</p> <p>PR zadanie zamknięte i otwarte: wybór wielokrotny i tekst z lukami</p>	<p>PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny (parafrazy);</p> <p>zadania otwarte: transformacje ze słowem kluczem, tłumaczenie fragmentów zdań, tekst z lukami i wyrazami w ramce, słowotwórstwo, set leksykalny</p> <p>PR zadanie zamknięte: wybór wielokrotny; zadania otwarte: set leksykalny, tłumaczenie fragmentów zdań, tekst z lukami (bez podanych wyrazów)</p>

Exam Skills Check III (Modules 5–6) 120–121

7	122–136	<p>PP PR</p> <ul style="list-style-type: none"> rodzaje sklepów korzystanie z usług towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie środki płatnicze reklamacja promocja i reklama <p>PR</p> <ul style="list-style-type: none"> finanse, korzystanie z usług – w tym usług bankowych i ubezpieczeniowych prawa konsumenta 	<p>PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny; zadanie zamknięte i otwarte (4 teksty): dobieranie zdań do tekstów i tekst z lukami (mediacja)</p> <p>PR zadanie zamknięte: dobieranie zdań do luk w tekście</p>	<p>PP zadania zamknięte: wybór wielokrotny (minidialogi, tłumaczenie fragmentów zdań); zadania otwarte: transformacje ze słowem kluczem, gramatyzacja, tekst z lukami (bez podanych wyrazów), set leksykalny</p> <p>PR zadania otwarte: tłumaczenie fragmentów zdań, transformacje bez słowa klucza, set leksykalny, tekst z lukami i wyrazami w ramce, transformacje ze słowem kluczem</p>
----------	----------------	---	---	--

8	140–154	<p>PP PR</p> <ul style="list-style-type: none"> środki transportu i korzystanie z nich orientacja w terenie baza noclegowa zwiedzanie ruch uliczny awarie i wypadki w podróży <p>PR</p> <ul style="list-style-type: none"> bezpieczeństwo w podróży 	<p>PP zadanie zamknięte: dobieranie nagłówków do części tekstu, dobieranie zdań do luk w tekście</p> <p>PR zadanie zamknięte: dobieranie części tekstu do pytań</p>	<p>PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny (pary zdań, tłumaczenie fragmentów zdań); zadania otwarte: transformacje ze słowem kluczem, tekst z lukami i wyrazami w ramce, tłumaczenie fragmentów zdań, słowotwórstwo</p> <p>PR zadanie zamknięte: wybór wielokrotny; zadanie otwarte: set leksykalny, gramatyzacja, tekst z lukami (bez podanych wyrazów), tekst z lukami i wyrazami w ramce</p>
----------	----------------	--	---	--

Exam Skills Check IV (Modules 7–8) 158–159

9	160–174	<p>PP PR</p> <ul style="list-style-type: none"> diedziny kultury media uczestnictwo w kulturze tradycje i zwyczaje twórcy i ich dzieła <p>PR</p> <ul style="list-style-type: none"> ochrona praw autorskich 	<p>PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny; zadanie zamknięte i otwarte (4 teksty): dobieranie i odpowiedzi na pytania</p> <p>PR zadanie zamknięte i otwarte (2 teksty): wybór wielokrotny i zdania z lukami</p>	<p>PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny (tłumaczenie fragmentów zdań, parafrazy); zadania otwarte: transformacje ze słowem kluczem, gramatyzacja, tekst z lukami (bez podanych wyrazów), set leksykalny</p> <p>PR zadania otwarte: set leksykalny (trio), transformacje ze słowem kluczem, tłumaczenie fragmentów zdań, tekst z lukami i wyrazami w ramce</p>
----------	----------------	---	---	---

10	178–192	<p>PP PR</p> <ul style="list-style-type: none"> dyscypliny sportu i sprzęt sportowy uprawianie sportu obiekty sportowe imprezy sportowe pozytywne i negatywne skutki uprawiania sportu <p>PR</p> <ul style="list-style-type: none"> problemy współczesnego sportu 	<p>PP zadania zamknięte: dobieranie nagłówków do części tekstu, dobieranie zdań do luk w tekście</p> <p>PR zadanie otwarte: zadanie z lukami (streszczenie)</p>	<p>PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny (pary zdań); zadania otwarte: tekst z lukami i wyrazami w ramce, transformacje ze słowem kluczem, tłumaczenie fragmentów zdań, słowotwórstwo</p> <p>PR zadanie zamknięte: wybór wielokrotny; zadania otwarte: transformacje bez słowa klucza, set leksykalny, zadanie z lukami (bez podanych wyrazów), tłumaczenie fragmentów zdań</p>
-----------	----------------	---	---	---

Exam Skills Check V (Modules 9–10) 196–197

Rozumienie ze słuchu	Wypowiedź pisemna	Wypowiedź ustna	Grammar Bank & Grammar Notes
<p>PP zadania zamknięte: wybór wielokrotny (3 teksty), dobieranie</p> <p>PR zadanie otwarte: tekst z lukami</p>	<p>PP wpis na forum internetowym (udzielanie rady)</p>	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa z odgrywaniem roli opis ilustracji i odpowiedzi na pytania 	<p>Zdania względne, zdania okolicznikowe (cz.1)</p> <p>PP PR Grammar Bank s. GR19–GR24</p> <ul style="list-style-type: none"> zdania względne ograniczające i nieograniczające zaimki względne zdania okolicznikowe czasu, celu, przyczyny i skutku <p>PR Grammar Note s. 115</p> <ul style="list-style-type: none"> zdania okolicznikowe celu
<p>PP zadania zamknięte: wybór wielokrotny (3 teksty), dobieranie</p> <p>PR zadanie zamknięte: dobieranie</p>	<p>PP wpis na blogu (skarga na produkt lub usługę)</p>	<ul style="list-style-type: none"> wypowiedź na podstawie materiału stymulującego i odpowiedzi na pytania rozmowa z odgrywaniem roli 	<p>Strona bierna i forma kazuatywna</p> <p>PP PR Grammar Bank s. GR25–GR29</p> <ul style="list-style-type: none"> strona bierna konstrukcja: <i>have/get something done</i> <p>PR Grammar Note s. 134</p> <ul style="list-style-type: none"> strona bierna konstrukcja: <i>have sb do sth/get sb to do sth</i>
<p>PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny; zadania otwarte: tekst z lukami, odpowiedzi na pytania</p> <p>PR zadanie otwarte: zdania z lukami</p>	<p>PP e-mail/list nieformalny (przepraszanie)</p> <p>PR rozprawka za i przeciw</p>	<ul style="list-style-type: none"> opis ilustracji i odpowiedzi na pytania wypowiedź na podstawie materiału stymulującego i odpowiedzi na pytania 	<p>Mowa zależna</p> <p>PP PR Grammar Bank s. GR30–GR32</p> <ul style="list-style-type: none"> przekształcanie mowy niezależnej w zależną czasowniki <i>say</i> i <i>tell</i> zdania oznajmujące, pytające i rozkazujące w mowie zależnej <p>PR Grammar Note s. 152</p> <ul style="list-style-type: none"> mowa zależna – czasowniki wprowadzające
<p>PP zadanie zamknięte: dobieranie; zadania otwarte: tabela z lukami</p> <p>PR zadanie otwarte: dobieranie</p>	<p>PP wpis na blogu (recenzja)</p>	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa z odgrywaniem roli opis ilustracji i odpowiedzi na pytania 	<p>Zdania warunkowe, zdania wyrażające życzenie lub preferencję</p> <p>PP PR Grammar Bank s. GR33–GR36</p> <ul style="list-style-type: none"> zdania warunkowe: typ 0, I, II, III zdania wyrażające życzenie lub preferencję (<i>wish/if only</i>) <p>PR Grammar Note s. 172</p> <ul style="list-style-type: none"> zdania warunkowe mieszane
<p>PP zadania zamknięte: wybór wielokrotny (4 teksty), dobieranie</p> <p>PR zadanie zamknięte: wybór wielokrotny</p>	<p>PP e-mail/list nieformalny (przedstawianie zalet i wad)</p> <p>PR list formalny</p>	<ul style="list-style-type: none"> wypowiedź na podstawie materiału stymulującego i odpowiedzi na pytania rozmowa z odgrywaniem roli 	<p>Rzeczowniki, liczebniki</p> <p>PP PR Grammar Bank s. GR37–GR41</p> <ul style="list-style-type: none"> liczba mnoga rzeczowników rzeczowniki określające rodzaj rzeczowniki policzalne i niepoliczalne rzeczowniki zbiorowe liczebniki główne i porządkowe, ułamki zwykłe i dziesiętne <p>PR Grammar Note s. 189</p> <ul style="list-style-type: none"> liczba mnoga rzeczowników złożonych

Moduł	Tematy i słownictwo	Rozumienie tekstów pisanych	Znajomość środków językowych
11 Zdrowie Vocabulary Bank 213–215 Grammar Bank GR42–GR52	198–212 PP PR <ul style="list-style-type: none"> • tryb życia • samopoczucie • choroby, ich objawy i leczenie • niepełnosprawność • uzależnienia • pierwsza pomoc w nagłych wypadkach PR <ul style="list-style-type: none"> • choroby cywilizacyjne 	PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny; zadanie zamknięte i otwarte (4 teksty): dobieranie i odpowiedzi na pytania PR zadanie zamknięte: dobieranie nagłówków do części tekstu	PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny (parafrazy); zadania otwarte : transformacje ze słowem kluczem, gramatykalizacja, tłumaczenie fragmentów zdań, tekst z lukami (bez podanych wyrazów), set leksykalny, słowotwórstwo PR zadanie otwarte: gramatykalizacja, set leksykalny, transformacje bez słowa klucza, tekst z lukami i wyrazami w ramce, tłumaczenie fragmentów zdań zadanie zamknięte : wybór wielokrotny
12 Nauka i technika Vocabulary Bank 231–233 Grammar Bank GR53–GR58	216–230 PP PR <ul style="list-style-type: none"> • ludzie nauki • odkrycia naukowe • wynalazki • korzystanie z (podstawowych) urządzeń technicznych i technologii • informacje i zagrożenia z tym związane PR <ul style="list-style-type: none"> • korzyści i zagrożenia wynikające z postępu naukowo-technicznego 	PP zadania zamknięte: dobieranie nagłówków do części tekstu, dobieranie zdań do luk w tekście PR zadanie zamknięte: dobieranie części tekstu do zdań; zadanie otwarte : odpowiedzi na pytania	PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny (pary zdań); zadania otwarte : transformacje ze słowem kluczem, tekst z lukami i wyrazami w ramce, tłumaczenie fragmentów zdań, słowotwórstwo PR zadanie zamknięte: wybór wielokrotny; zadania otwarte : tłumaczenie fragmentów zdań, transformacje bez słowa klucza, set leksykalny (trio), tekst z lukami (bez podanych wyrazów)
Exam Skills Check VI (Modules 11–12) 234–235			
13 Świat przyrody Vocabulary Bank 251–253 Grammar Bank GR59–GR62	236–250 PP PR <ul style="list-style-type: none"> • pogoda • pory roku • klimat • rośliny i zwierzęta • krajobraz • zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego • kłęski żywiołowe PR <ul style="list-style-type: none"> • katastrofy ekologiczne • przestrzeń kosmiczna 	PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny; zadanie zamknięte i otwarte (4 teksty): dobieranie i tekst z lukami (mediacja) PR zadanie zamknięte i otwarte (2 teksty): wybór wielokrotny i zdania z lukami	PP zadania zamknięte: wybór wielokrotny (minidialogi, tłumaczenia); zadania otwarte : transformacje ze słowem kluczem, tekst z lukami (bez podanych wyrazów), set leksykalny, gramatykalizacja PR zadanie otwarte: set leksykalny, transformacje ze słowem kluczem, tekst z lukami i wyrazami w ramce
14 Państwo i społeczeństwo Vocabulary Bank 269–271 Grammar Bank GR63–GR66	254–268 PP PR <ul style="list-style-type: none"> • wydarzenia i zjawiska społeczne • urzędy • organizacje społeczne i międzynarodowe • problemy współczesnego świata PR <ul style="list-style-type: none"> • struktura państwa i polityka • gospodarka • prawa człowieka • religie • ideologie 	PP zadania zamknięte: dobieranie nagłówków do części tekstu, dobieranie zdań do luk w tekście PR zadanie otwarte: tekst z lukami (streszczenie)	PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny (parafrazy); zadania otwarte : transformacje ze słowem kluczem, tłumaczenie fragmentów zdań, tekst z lukami i wyrazami w ramce, słowotwórstwo PR zadanie zamknięte: wybór wielokrotny; zadania otwarte : gramatykalizacja, transformacje bez słowa klucza, set leksykalny, tekst z lukami (bez podanych wyrazów), tłumaczenie fragmentów zdań
Exam Skills Check VII (Modules 13–14) 272–273			
Extra Speaking Practice 276–287 Speaking Bank 288–291 Writing Bank 292–301 Grammar Bank GR1–GR66 Appendix I: Phrasal Verbs APP1–APP2 Appendix II: Verbs/Adjectives/Nouns with Prepositions APP3–APP4 Irregular Verbs IV1–IV2			

	Rozumienie ze słuchu	Wypowiedź pisemna	Wypowiedź ustna	Grammar Bank & Grammar Notes
	<p>PP zadania zamknięte: wybór wielokrotny; zadania otwarte: tekst z lukami</p> <p>PR zadanie otwarte: zdania z lukami</p>	<p>PP wpis na blogu (przedstawianie różnych rozwiązań problemu)</p>	<ul style="list-style-type: none"> opis ilustracji i odpowiedzi na pytania wypowiedź na podstawie materiału stymulującego i odpowiedzi na pytania 	<p>Przedimki, określniki, zaimki, formy dzierżawcze, zdania z podmiotem <i>there</i> oraz <i>it</i>, tryb łączący</p> <p>PP PR Grammar Bank s. GR42–GR52</p> <ul style="list-style-type: none"> przedimek nieokreślony <i>a/an</i> przedimek określony <i>the</i> przedimek zerowy wyrażenia określające ilość określniki zaimki formy dzierżawcze zdania z podmiotami <i>there</i> oraz <i>it</i> <p>PR Grammar Note s. 209</p> <ul style="list-style-type: none"> tryb łączący
	<p>PP zadanie zamknięte: dobieranie; zadania otwarte: tekst z lukami</p> <p>PR zadanie otwarte: tekst z lukami</p>	<p>PP e-mail/list półformalny (opis przedmiotu)</p> <p>PR artykuł</p>	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa z odgrywaniem roli opis ilustracji i odpowiedzi na pytania 	<p>Przyimki, zdania okolicznikowe (cz. 2), formy emfaticzne</p> <p>PP PR Grammar Bank s. GR53–GR58</p> <ul style="list-style-type: none"> przyimki miejsca, ruchu i czasu zdania okolicznikowe sposobu, miejsca i przyzwolenia <p>PR Grammar Note s. 228</p> <ul style="list-style-type: none"> inwersja stylistyczna i inne formy emfaticzne
	<p>PP zadania zamknięte: wybór wielokrotny (3 teksty), dobieranie</p> <p>PR zadanie zamknięte: wybór wielokrotny (3 teksty)</p>	<p>PP e-mail/list nieformalny (wyrażanie i uzasadnianie opinii)</p>	<ul style="list-style-type: none"> wypowiedź na podstawie materiału stymulującego i odpowiedzi na pytania opis ilustracji i odpowiedzi na pytania 	<p>Konstrukcje bezokolicznikowe i gerundialne, imiesłowy, tryb rozkazujący</p> <p>PP PR Grammar Bank s. GR59–GR62</p> <ul style="list-style-type: none"> bezokolicznik czasownik z końcówką <i>-ing</i> wyrażenia z przysłówkami <i>too</i> oraz <i>enough</i> imiesłowy zdania rozkazujące <p>PR Grammar Note s. 249</p> <ul style="list-style-type: none"> konstrukcje bezokolicznikowe i gerundialne
	<p>PP zadanie zamknięte: wybór wielokrotny (3 teksty); zadania otwarte: tekst z lukami, zdania z lukami</p> <p>PR zadanie otwarte: zdania z lukami</p>	<p>PP wpis na blogu (relacjonowanie wydarzenia)</p> <p>PR artykuł</p>	<ul style="list-style-type: none"> rozmowa z odgrywaniem roli wypowiedź na podstawie materiału stymulującego i odpowiedzi na pytania 	<p>Pytania i odpowiedzi, zdania wykrzyknikowe, spójniki</p> <p>PP PR Grammar Bank s. GR63–GR66</p> <ul style="list-style-type: none"> pytania ogólne pytania szczegółowe pytania o podmiot i dopełnienie pytania pośrednie pytania rozłączne (<i>question tags</i>) zdania wykrzyknikowe <p>PR Grammar Note s. 265</p> <ul style="list-style-type: none"> spójniki: <i>on condition that, supposing, provided/providing that, so as, even though, whereas, as if, as though, in case</i>

Clothes & accessories

6 a) Look at the pictures. Label as many pictures as you can in two minutes.

b) Listen and tick (✓) the clothing items in Ex. 6a you hear mentioned.

7 Look at the list of clothing items. Are they for warm weather (W), cold weather (C) or both (B)?

- gloves • ski jacket • tie
- jumper • sandals • swimsuit
- jeans • raincoat • leggings
- trainers • woolly hat • sunglasses
- belt • skirt • tracksuit

8 Match the adjectives describing patterns (1–6) to the pictures (A–F).

1 striped	3 tartan	5 checked
2 polka-dot	4 floral	6 animal print

9 Use the vocabulary from Exs. 6, 7 & 8 to describe what one of your classmates is wearing.

Character traits

10 Look at the adjectives that describe personality. Which ones are positive (+)? Which are negative (-)? Which can be both (+/-)?

1 impatient	☐	11 pessimistic	☐
2 generous	☐	12 aggressive	☐
3 mean	☐	13 honest	☐
4 optimistic	☐	14 dishonest	☐
5 organised	☐	15 polite	☐
6 quiet	☐	16 rude	☐
7 lazy	☐	17 talkative	☐
8 modest	☐	18 hard-working	☐
9 gentle	☐	19 disorganised	☐
10 patient	☐	20 arrogant	☐

11 Choose words from Ex. 10 to fill in the gaps.

- 1 Sonia always sees the positive side of things. She's .
- 2 Jacob doesn't like talking about his achievements. He's .
- 3 They like to chat a lot. They are .
- 4 My younger brother likes to start fights. He's .
- 5 My aunt gives money and food to poor people. She's .
- 6 I have a hard time keeping my room neat and tidy. I'm .
- 7 He doesn't like to work. He's .
- 8 My neighbour has bad manners and doesn't say nice things. He's .
- 9 Sometimes, my older sister only sees the negative side of things. She's .
- 10 My father spends 50 hours a week at his office. He's .

12 Translate the words into Polish. Then write examples using the adjectives in English.

0 easygoing	<i>spokojny, wyluzowany, beztroski; Her friends say she is an easygoing person.</i>
1 bad-tempered	____
2 enthusiastic	____
3 spoilt	____
4 loving	____
5 bossy	____
6 responsible	____
7 cheerful	____
8 selfish	____
9 creative	____
10 ambitious	____

13 In pairs, use the adjectives from Exs. 10 & 12 to describe a family member.

My mother is usually easygoing, but she can be bad-tempered when she is tired.

Feelings & emotions

14 a) Match the situations (A–H) to the feelings (1–8).

- 1 determined
- 2 guilty
- 3 homesick
- 4 surprised
- 5 excited
- 6 nervous
- 7 confident
- 8 angry

- A You didn't know your cousin was in town, and she arrived at your house.
- B You won't give up until you understand the maths problem.
- C You think the exam will be difficult, and you might fail.
- D You can't wait to go on holiday next month.
- E You miss your family and friends because you are far away.
- F You feel bad that you were mean and rude to someone.
- G You feel annoyed and upset when your classmates are lazy.
- H You worked hard on the project and are sure you will get a good grade.

b) Use your own ideas to write sentences using words from Ex. 14a.

15 Finish the sentences with your own ideas.

- 1 I am proud of _____.
- 2 I am anxious about _____.
- 3 I was relieved when _____.
- 4 I get irritated when _____.
- 5 I was astonished by _____.

Skills & interests

16 Complete the dialogues using *keen, skilled, into, fascinated, curious, attempting, beginner, basics*.

- A: Mr Kovaks told me you're 1) _____ robotics. I'm 2) _____ on learning more about it. Can I ask you some questions?
B: Sure, but I'll warn you, I'm just a 3) _____. I have only built one so far. But I'm 4) _____ to create a new robot that can climb stairs. Maybe you'd like to help me?
- A: How long have you been 5) _____ with karate? I mean, you seem to know so much about it!
B: I was always 6) _____ about karate, but I didn't take my first class until I was 14. I learned the 7) _____, and I haven't stopped since. I practise five days a week!
A: Well, it's paying off. You're really 8) _____ at it.

17 Finish the sentences with the correct preposition and your own ideas.

- 1 I am terrible _____ . It's not my strong suit.
- 2 I really excel _____ .
- 3 I am motivated _____ .
- 4 I am passionate _____ .

Role models & authority figures

18 Explain the words in bold. Then complete the sentences with your own ideas.

- 1 Erik is fascinated by science, so Einstein has always been one of his **role models**.
One of my role models is _____.
- 2 In the classroom, the teacher is the **authority figure** who makes the rules.
At my house, the authority figure(s) is/are _____.
- 3 She has always **looked up to** her older brother because he's ambitious and determined.
I look up to _____ because _____.
- 4 Police officers **enforce** laws in the community.
During a football match, the rules are enforced by _____.
- 5 At school, staying after class is a common form of **discipline** when you get in trouble.
When I was a young child, a common form of discipline at home was _____.

Stages in life

19 a) Use the stages in life below to complete the sentences.

- teenager • infant • middle age
- senior citizens • adulthood • childhood

- In most countries, people are considered to reach when they are 18 years old.
- Sara just started high school, she's a(n) now.
- Mr and Mrs Nelson live next door and are retired; they're .
- I remember learning how to tie my shoes in my .
- When we are a(n) , we need a parent to do everything for us, including feed us.
- My Uncle Don said he reached when he turned 45.

b) Complete the sentences about yourself.

- During my childhood, I .
- As a teenager, I .
- When I am an adult, I will .
- When I reach middle age, I want to .
- When I become a senior citizen, I hope to .

Personal belongings

20 a) Put a tick (✓) by the items that you own.

1 phone	5 necklace	9 comb
2 tablet	6 ring	10 brush
3 watch	7 headphones	
4 laptop	8 ID	

b) Where did you get the items? Were they a gift? Did you buy them yourself? What is your favourite personal belonging? Why? Discuss with a partner.

Personal system of values

21 a) Complete each gap (1–6) with the correct forms of the words in brackets so as to create a logical and cohesive text.

We expect each and every student to follow our school's Value System. Failure to do so will result in a meeting with the head teacher who will decide on the correct course of action depending on the situation. The system is quite simple. There are two main parts. First, be 1) (**respect**) of each other. Treat everyone like you want to be 2) (**treat**). This means no teasing, no criticism and it goes without saying that bullying in any form is not allowed. Secondly, 3) (**honest**) is our policy. If a teacher, staff member or even another student asks you a question, never lie. Being honest also means no 4) (**cheat**), not on exams and not on homework. Even if you let somebody copy your answers, you are just as 5) (**guilt**) as the student copying your answers. We trust that if you see someone not 6) (**follow**) our Value System, you will say something. ”

We want everyone to feel safe and respected.

b) Imagine you are the head teacher of a school. What would you include in your school's Value System? Write 5 rules. Discuss with a partner.

-
-
-
-
-

Culture Spot

The phrase 'stiff upper lip' refers to the way British people famously do not show emotion when faced with something difficult or upsetting. In some cases they can even be too polite and have difficulty saying 'No!'

The Polish pride themselves on being honest and determined in their work. They won't be shy if they don't want to do something, or hesitate to say 'No!'

Dobieranie nagłówków do części tekstu

Exam Tip: Zapoznaj się z poleceniem i zastanów się, na czym polega to zadanie. Potem przeczytaj nagłówki i określ w nich słowa kluczowe. Następnie przeczytaj tekst pobieżnie, aby ogólnie zorientować się, czego dotyczy. Na koniec przeczytaj uważnie każdą część tekstu i spróbuj znaleźć słowa lub zwroty, których znaczenie jest podobne do znaczenia słów kluczowych w nagłówkach. Słowa w nagłówkach nie będą takie same jak w tekstach, dlatego należy szukać synonimów i rozumieć główną myśl tekstów. Pamiętaj, że dwa nagłówki nie pasują do żadnego tekstu.

1 a) Underline the keywords in the headings in Ex. 2a. Work in pairs to think of synonyms and related words and phrases.

b) Read Katya's profile and look at the underlined phrase. Which heading can the phrase be associated with?

2 a) **M** Przeczytaj tekst. Dobierz właściwy nagłówek (A–F) do każdej części tekstu (1–4).
Uwaga: dwa nagłówki zostały podane dodatkowo i nie pasują do żadnej części tekstu.

- A HAPPY TO BE HERE
- B LET'S GET OUTSIDE
- C MISSING HOME
- D BEFORE IT'S TOO LATE
- E LOOKING FOR A TOUR GUIDE
- F NEVER LONELY ONLINE

b) Underline words/phrases in the texts that are synonymous or similar to the words you underlined in the headings in Ex. 2a. Check your answers with your partner. Then explain the words in bold.

3 Match the words/phrases (1–6) to their synonyms/definitions (A–F).

1 attend	A spend time together
2 originally from	B essentials
3 hang out	C was born in
4 get in touch	D moved for a job
5 relocated	E be present
6 basics	F contact

1)

I'm a 17-year-old Ukrainian living in Melbourne, and I'm going to **attend** a local secondary school. I live with my aunt and uncle and haven't had a chance to make many new friends yet

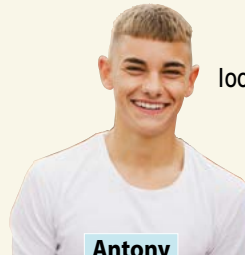
Katya

as classes haven't started. I'm **keen on** getting to know the city while I still have lots of free time.

What's your favourite thing to do in the city?

2)

My name is Antony, I'm 18 and I'm originally from Poland. I've been in Melbourne for about five years, I have a fantastic job, and I love it here. The people are generous and polite, but sometimes I feel homesick. I'm looking for people who are Polish, or even just European, who want to **hang out** and chat, maybe play some football or watch a match. **Drop me a line** if this is you!

Antony

3)

I'm Maryam and I'm Australian, originally from Sydney. I've just moved to Melbourne with my parents and know a few people here, but they are mostly my family and I'd like to meet friends my own age with **similar interests**. I'm 16 turning 17 next month and I'm into anything to do with the beach: swimming, surfing or volleyball. So, please **get in touch** if you're sporty.

Maryam

4)

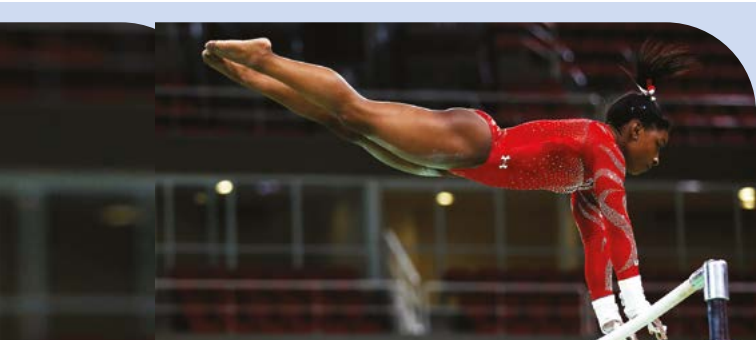

Fabian

My name is Fabian. I'm French but am living here in Melbourne with my mother who relocated here for her job. I'm fascinated with coding and know the basics, but I would love to meet other people to **exchange ideas** with. I'm a sociable person, but I'm always on my computer. So, I'd much prefer to meet up with friendly people in real life. I have enough virtual friends!

Wybór wielokrotny

- 4   Przeczytaj tekst. Z podanych odpowiedzi (A, B, C, D) wybierz właściwą, zgodną z treścią tekstu.

Although Simone Biles is small in size, only 142 cm tall, she is a giant in the world of gymnastics. She was born in the USA, on March 14, 1997, and first attempted gymnastics on a school trip at the age of six. She began training with a coach by the age of eight and has never looked back. In total, she has won 32 Olympic and World Championship medals.

While Biles' accomplishments in gymnastics are incredible by themselves, what is even more surprising is how the athlete spent her early years. As a young child, Biles' mother realised she could no longer care for Simone and her three siblings, and she placed them in foster care*. For several years, Simone and her brother and sisters lived with different families until her elderly grandfather officially adopted her and her sister. Her aunt and uncle adopted the other siblings. It was while living with her grandparents that Simone truly discovered her interest in gymnastics. She not only enjoyed doing it, but she was also a natural – hard-working and determined to win.

By 2011, Simone Biles was in her early teens and was actively competing in local gymnastics tournaments. The next year, she made the decision to switch from attending school full time to homeschooling. This allowed her to increase the hours she spent training every week from 20 to 32. She was then invited to join the national team and participated in her first international competition in Italy in 2013. In 2016, she made her first Olympic appearance at the summer games in Rio de Janeiro.

In 2021, Simone Biles made newspaper headlines once again. This time, however, it was not because of her amazing athletic performance. During the Olympics in Tokyo, Biles chose to stop competing in certain events. She told journalists and officials her decision was based on the fact she was feeling extremely anxious and under too much stress and pressure. While many people were shocked she quit in the middle of Olympic competition, others congratulated her for making her mental health a priority and publicly discussing mental health issues.

* foster care – opieka zastępcza (nad dziećmi)

Exam Tip: Zaczynij od przeczytania całego tekstu. Następnie czytaj każde pytanie osobno i szukaj odpowiedzi w teście. Na tym etapie skup się WYŁĄCZNIE na pytaniach i staraj się NIE patrzeć na podane opcje odpowiedzi. Pamiętaj, że trzy z podanych odpowiedzi są z jakiegoś powodu błędne, choć mogą zawierać sformułowania podobne do tych, które występują w tekście. Nie daj się jednak zmylić i znajdź w tekście konkretną informację będącą odpowiedzią na pytanie.

- When did Simone Biles first do gymnastics?
 - when she was eight years old
 - when she was adopted
 - on a school trip
 - in her early teens
- Which of the following statements about Simone Biles' childhood is NOT true?
 - Her mother couldn't take care of her.
 - She lived in a different home than her siblings.
 - She lived with foster families.
 - She was adopted by her aunt and uncle.
- In the second paragraph, what does the author mean by calling Simone 'a natural'?
 - She had the right body type for gymnastics.
 - She enjoyed working hard.
 - Her diet was mostly fresh fruit and vegetables.
 - It was easy for her to excel.
- As a teenager, Biles decided to stop attending regular classes because
 - she wanted to spend more time practising.
 - she wanted to spend more time competing.
 - she needed to travel internationally for competitions.
 - she joined the national team.
- According to the text, when Biles decided to stop competing at the 2021 Olympics, people
 - felt disappointed.
 - had mixed feelings.
 - were caring.
 - were mean.
- Which of these adjectives best describes Simone Biles: *selfish*, *determined*, *arrogant*, *optimistic*, *punctual*. Find evidence in the text.
- Imagine you were Simone Biles. What would you say to people who were angry that you stopped competing in the 2021 Tokyo Olympics? Write your ideas and then read them to the class.

Czasy terażniejsze See pp. GR1-GR4

- 1 Complete the explanations with one of the following: *simple, continuous, perfect or perfect continuous*.
- The present is used for actions happening at the moment of speaking and fixed arrangements in the near future.
 - The present is used for actions and states that are always true (facts) or usually true (habits), for verbs that are not actions (stative verbs) and for timetables.
 - The present emphasises that an action started in the past and continued until now (or around now).
 - The present is for actions or states that happened some time between a time in the past and now (or around now) and actions which happened at an unstated time in the past.

Transformacje ze słowem kluczem

- 2 **M** Wykorzystując wyrazy podane WIELKIMI literami, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego (1–7).
W każdą lukę możesz wpisać maksymalnie pięć wyrazów, wliczając w to wyraz już podany.
Wymagana jest pełna poprawność ortograficzna i gramatyczna wpisywanych fragmentów zdań.
Uwaga: nie zmieniaj formy podanych wyrazów.
- Beata has a habit of wearing black at the office.
USUALLY Beata at the office.
 - At this moment, my brother is on the phone with his teacher.
TALKING At this moment, on the phone with his teacher.
 - Abdul started playing the guitar six years ago and still plays it.
BEEN Abdul for six years.
 - Jana's hair is long. She grew it long as a child.
HAD Jana since she was a child.
 - I have an arrangement to meet my teacher later.
AM I my teacher later.
 - Sarah's dance class is scheduled at 6 pm this evening.
STARTS Sarah's dance class this evening.
 - I can't talk now because I am involved in my homework.
DOING I can't talk now because my homework.

Gramatykalizacja

- 3 **M** Uzupełnij zdania 1–5. Wykorzystaj w odpowiedniej formie wyrazy podane w nawiasach. Nie należy zmieniać kolejności podanych wyrazów, trzeba natomiast – jeśli jest to konieczne – dodać inne wyrazy, tak aby otrzymać zdania logiczne i gramatycznie poprawne. Wymagana jest pełna poprawność ortograficzna wpisywanych fragmentów zdań. Uwaga: w każdą lukę możesz wpisać maksymalnie cztery wyrazy, wliczając w to wyrazy już podane.
- Cynthia (own/that/jacket) for many years.
 - Fred (go/work) on foot; his office is close to his home.
 - (you/ever/eat) waffles for breakfast, Michel?
 - (you/go/running) every day, Linda?
 - My sister (believe/childhood/be) the best time of a person's life.

Słownictwo

- 4 **M** Przeczytaj tekst. Uzupełnij każdą lukę (1–3) jednym wyrazem. Przekształć wyraz podany w nawiasie, tak aby powstał spójny i logiczny tekst. Wymagana jest pełna poprawność gramatyczna i ortograficzna wpisywanych wyrazów.

Looking at the role of the elderly over the past few centuries gives us a look at how values of society have changed. It used to be that people representing the older 1) (**generate**) were respected for the knowledge and wisdom that they had gained over the course of their lives. In communities around the world, people realised that the oldest among them generally had the most knowledge about the world. However, these days, the world seems to change almost 2) (**day**) because knowledge is not gained from other people, but from technology. Those people who have the most power and influence in society are those who have the 3) (**able**) to quickly learn new things. This has put many of the elderly on the outside of society as they struggle to adapt to a world which seems to value adaptation over education.

- 5 Change the following verbs into nouns by adding *-ion*. What do all the verbs have in common?
1 create ____	4 participate ____
2 operate ____	5 celebrate ____
3 locate ____	6 graduate ____

Set leksykalny

6 **M** W zadaniach 1–5 podaj wyraz, który poprawnie uzupełnia obydwie zdania. Wymagana jest pełna poprawność ortograficzna wpisywanych wyrazów.

- 1
 - Karla was of money, so she had to borrow some.
 - Your essay is too to get a good mark.
- 2
 - You need a shirt and to enter this restaurant.
 - Jon, you might trip if you don't your shoelaces.
- 3
 - I'm sorry, but I don't know what you by that comment.
 - Alice broke up with her boyfriend because he was to her.
- 4
 - Rocco doesn't have much in football.
 - You will get more with a savings account.
- 5
 - Michelle Obama is a good role for young women.
 - I want the latest smartphone because it has a great camera.

Prepositions

7   Fill the gaps with the correct preposition, then listen and check your answers.

- 1 I'm totally jealous your new bicycle. When did you get it?
- 2 While you're in Montreal, you should take advantage it and learn French!
- 3 My parents are mad cooking and can spend hours in the kitchen together.
- 4 Are you mad me for borrowing your shirt without asking?
- 5 I felt sorry the victims of the traffic accident.
- 6 How many people are interested doing something after class?
- 7 I don't care the colour; I just hope I get a new phone for my birthday.
- 8 Our teacher is always so kind us. It really makes us feel good.
- 9 Michael is grateful the help he got from his friends when he was feeling down.
- 10 Hanna is passionate poetry and wants to study Creative Writing.

Words easily confused

8 Choose the correct adjectives* to complete the sentences.

- 1 We've been here too long and now I'm **boring/bored**. When can we leave?
- 2 I was **terrifying/terrified** when the car crashed into the wall.
- 3 Stella was worried and **scary/scared** before her driver's test.
- 4 It was **disappointing/disappointed** there were no more tickets for the concert.
- 5 Poor Szymon! He was so **embarrassing/embarrassed** when he missed the goal.
- 6 That elderly woman is very **understanding/understood**. She didn't get mad at us when we explained it was our fault.

* **Note:** Present participles describe what sth is like. *a tiring day*
Past participles describe how sb feels. *I am tired*.

Zadanie z lukami (bez podanych wyrazów)

9 **M** Przeczytaj tekst. Uzupełnij każdą lukę (1–3) jednym wyrazem, tak aby powstał spójny i logiczny tekst. Wymagana jest pełna poprawność gramatyczna i ortograficzna wpisywanych wyrazów.

CENTENARIANS

Centenarians are people who live to be 100 years old. The word, like the word 'century', comes

1) the Latin word 'centuria', which means a group of 100. Those lucky enough to reach the age of 110 are known as supercentenarians.

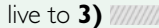
Because people are generally living healthier lives

2) days, the number of centenarians in the world is rising.

There are about 600,000 centenarians in the world today, which is four times the

number there were in the year 2000. The Japanese have the best chance of

living to 100. In Japan, 68 out of every 100,000 people

live to 3) 100, and over 80% of them are female.

LISTENING

- 1 a) What are the five most important personality characteristics to be successful in life? Work with a partner and write them down as nouns.
- b) Tell your partner which of the five characteristics is most true about you and which one is the least.

Wybór wielokrotny

Exam Tip: Zanim wysłuchasz nagrania, przeczytaj pytania i opcje odpowiedzi. Dzięki temu będziesz wiedzieć, jakich informacji masz szukać w nagraniu. Pytania mogą być związane z miejscem rozmowy (np. dom, biuro, szkoła), osobą wypowiadającą się (np. nauczyciel, uczeń) i powodem jej wypowiedzi. Mogą też dotyczyć szczegółów, które pojawiają się w nagraniu, albo myśli przewodniej całej wypowiedzi.

- 2   Usłyszysz dwukrotnie trzy teksty. Z podanych odpowiedzi (A, B, C) wybierz właściwą, zgodną z treścią nagrania.

Text 1

- 1 Where is the speaker?

A in a university B in a doctor's office
C in a school

Text 2

- 2 Which adjective does the speaker NOT use to describe his personality?

A organised B responsible
C patient

- 3 What is the purpose of the man's explanation?

A to say what his last boss was like
B to impress someone with his qualifications
C to give someone information at a job interview

Text 3

- 4 From what the speakers say, what can we understand about their opinion of Terry?

A He wasn't a good match for Ruby.
B He and Ruby made a good couple.
C His height was his best feature.

- 5 What does Ruby like about her new boyfriend?

A He is tall. B He is kind.
C He is handsome.

- 6 Which thing is not important to Frank in a relationship?

A shared interests B a good personality
C appearance

- 3 Tell your partner about a personal belonging and why it is important to you.

Dobieranie

Exam Tip: Przed wysłuchaniem nagrania przeczytaj podane zdania i określ w nich słowa kluczowe. Pomoże Ci to podczas słuchania, ponieważ będziesz wiedzieć, na jakich informacjach należy się skupić.

- 4 Underline the keywords in the six statements (A–F) in Ex. 5. The first one has been done for you.

- 5   Usłyszysz dwukrotnie pięć wypowiedzi związanych z rzeczami osobistymi. Do każdej wypowiedzi (1–5) dopasuj odpowiadające jej zdanie (A–F). Umieść rozwiązania w tabeli. **Uwaga:** jedno zdanie zostało podane dodatkowo i nie pasuje do żadnej wypowiedzi.

The speaker

- A talks about something special that looks ordinary.
B can do many things with something, but mostly does one.
C likes how easy something is to use.
D shares their personal belonging with someone else.
E is very careful with their personal belonging.
F has something that is home-made.

Speaker 1	
Speaker 2	
Speaker 3	
Speaker 4	
Speaker 5	

- 6   Listen to the recordings again and complete the sentences.

- 1 Speaker 1's phone is in her hand or in .
2 Speaker 2 said he got the gift from .
3 Speaker 3's object carries a driving licence, credit card and .
4 Speaker 4's laptop is either at .
5 Speaker 5 has misplaced the object .

- 7 Tell a partner which of the things mentioned by the speakers you would most like to have and why and then say what you would least like to have and why.

E-mail/List nieformalny (opis osoby)

Prepare for the task

Writing Tip:

E-maile/Listy nieformalne zazwyczaj kierujemy do osób, z którymi łączą nas bliskie relacje, np. do krewnych i przyjaciół. Ton takich wypowiedzi jest bezpośredni, a styl – nieoficjalny (używamy m.in. ściągniętych form czasowników, krótkich spójników, potocznego słownictwa). Piszemy je z różnych powodów – gdy potrzebujemy rady, przekazujemy wiadomość, dziękujemy itd. Czasami opisujemy w nich ludzi, miejsca lub rzeczy.

E-mail/List nieformalny z elementami opisu osoby zawiera:

- nieoficjalny zwrot do adresata (np. *Hi, Hello, Dear* oraz imię)
- wstęp ze zwrotem otwierającym (np. *How are you?*) i wyjaśnieniem, z jakiego powodu piszemy
- rozwinięcie, w którym opisujemy jakąś osobę (np. podajemy jej imię, przedstawiamy okoliczności spotkania, opisujemy jej wygląd i cechy charakteru, wymieniając zalety i wady – w tym drugim przypadku używamy stonowanego języka)
- zakończenie zawierające m.in. zwrot zamykający (np. *Have to go now*)
- nieoficjalny zwrot kończący (np. *Cheers, Bye, Write back soon*) i podpis (Twoje imię).

- 1 Informal emails are written for different reasons. Read the model email and select the reason it was written.

- 1 to ask for information
- 2 to give someone news
- 3 to ask for advice or suggestions

Dear Evan,

A Hi from Poland! How's life with you? I wanted to drop you a line to tell you about my experience with a new teacher on the first day of school.

B I went to my English class and the teacher asked each one of us our names when we walked in. And when I told him mine, he said it was a beautiful name. He's a middle-aged man, kind of short and going bald. But he has such a nice smile and he's so friendly! He's really funny too. He makes us all laugh, so it's okay that he's impatient and a little bossy sometimes.

C I would love to hear about your first week of school. Maybe you have a teacher you really like too! Got to go now. Email me with your news soon. Take care,
Zuzanna

- 2 Read the rubric below and the email in Ex. 1 and answer the questions.

You've just started a new year at school. Write an email (100–150 words) telling your friend in England about a new teacher you have. In your email:

- talk about meeting the teacher for the first time
- describe their appearance
- describe their positive and negative personality traits
- suggest that your friend tell you about their experience at school.

- 1 Which piece(s) of information is/are in the second paragraph?
- 2 Which piece(s) of information is/are in the third paragraph?

- 3 Read the email again and decide if the statements about informal emails are true (T) or false (F).

- 1 The greeting includes the person's last name.
- 2 The first paragraph has some opening remarks.
- 3 The reason for writing is in the last paragraph.
- 4 Each main body paragraph has a different topic.
- 5 The last paragraph has some closing remarks.
- 6 The ending includes the writer's full name.
- 7 Informal linking words like *so, but, and* are used.
- 8 Short verb forms are not used.

Your turn

Exam Strategy

Przeczytaj cztery punkty z polecenia i zdecyduj, które treści umieścić w osobnych akapitach, a które zebrać w jednym.

- 4 Look at the rubric and the four bullets in Ex. 5. Decide which paragraph you will include each point in and whether you will combine points.
- 5 **M** Zawarłeś (lub zawarłaś) znajomość w szkole z nowym kolegą lub nową koleżanką. Napisz o tym e-mail (100–150 wyrazów, nie licząc wyrazów już podanych) do swojego przyjaciela w Anglii.
- Wyjaśnij, jak poznałeś (lub poznałaś) tę osobę.
 - Opisz jej wygląd.
 - Przedstaw zalety i wady jej charakteru.
 - Zaproponuj, aby przyjaciel poznał tę osobę, gdy przyjedzie Cię odwiedzić.

Hey Jordan,

I was delighted to get your last email. That book club you joined sounds great and it's nice you're making new friends. Guess what, I made a new friend too!

Vocabulary

Appearance

- 1 Complete with: *button, fair, wavy, full, oval*.

● ● ●
✉ - ↗ ✕

Hi Sally!

So happy you want to be e-pals! Let me describe myself. I've got a(n) 1) face and long black 2) hair. I've got a(n) 3) nose – it's really small! I've got 4) lips and a(n) 5) complexion. What do you look like?

Write soon,
Jasmine

SEND
🔍 📎 📷 📎 📎 📎 📎

Clothes

- 2 Choose the correct item.

- 1 baggy **boots/trousers**
- 2 tight-fitting **top/belt**
- 3 long-sleeved **shirt/jeans**
- 4 plain **T-shirt/necklace**
- 5 polo-neck **scarf/jumper**

Character

- 3 Match each description with one of the adjectives.

- 1 **extrovert/introvert**
Sheila's rather shy and only has a couple of friends.
- 2 **moody/reliable**
Kim can be happy one minute and angry the next.
- 3 **sentimental/sensitive**
Julian can always tell when I'm feeling down.
- 4 **trustworthy/gullible**
Misha will believe whatever you tell her.

Feelings & emotions

- 4 Match.

1 delighted	A very angry
2 exhilarated	B very sad
3 furious	C very happy
4 miserable	D very excited
5 petrified	E very scared

Personal belongings

- 5 Label the pictures.

- 1 2 3 4

Stages in life

- 6 Put the nouns in order from youngest to oldest.

- adolescent • grown-up • newborn
- toddler • pensioner • young adult

1 ____	4 ____
2 ____	5 ____
3 ____	6 ____

Personal and social system of values

- 7 Complete each item with a word from each box.

• moral • human • social • racial • peer

• discrimination • security • pressure
• duty • rights

- 1 A system helps people when they are sick, old or unemployed.
- 2 We have a to help people less fortunate than ourselves.
- 3 For me, include an education, access to water and a place to live.
- 4 Not giving someone a job because of their colour is .
- 5 Teens often give in to from their friends and do silly things.

Sense of identity

- 8 Match the nouns (1–5) with their definitions (a–e).

1 collective identity	4 belonging
2 custom	5 personal identity
3 resident	

- a a tradition
- b someone who lives somewhere
- c a sense of being part of a place/group
- d who you are as a person
- e what a group of people feel they are

Reading

Zadanie z lukami (streszczenie)

- 9   Przeczytaj tekst i uzupełnij jego streszczenie. Uzupełnij luki 1–4 zgodnie z treścią tekstu, tak aby jak najbardziej precyzyjnie oddać jego sens. Luki należy uzupełnić w języku angielskim. W każdą lukę możesz wpisać maksymalnie trzy wyrazy.

Coming of age in the digital age

The most radical change in a person's life generally takes place when they move from childhood into adolescence. This is a time when everything is changing: in the body, obviously, but also in the brain – the seat of the personality. It could be seen as the beginning of a great adventure, but many of today's connected teens paint it black, reporting it as a time of high stress levels, deep depression and constant negativity. Has this always been the case, however, or are tech teenagers uniquely struggling to stay afloat?

It is certainly worth remembering that, no matter which way you cut it, adolescence will always be a time of uncertainty and lack of identity. After all, you can expect to grow by between 12 and 25 cm, depending on whether you are a girl or a boy. Your face will lengthen and the features will become stronger. Your body will develop with the aid of hormones racing around your body, making you feel utterly invincible one minute and a quivering bowl of jelly the next. Is it any wonder that a teen struggles with their sense of identity?

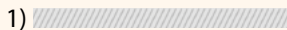
So important is this period of time, indeed, that most societies have some kind of coming-of-age ceremony to mark it, whether that is the American Sweet Sixteen party or the facial tattoo ceremonies of Mali. All these rituals try to impress upon the person, in one way or another, that they are leaving the safety of childhood and beginning the journey towards adulthood. They also try to give the adolescent some tools for dealing with the sudden change, some advice from older people about telling the difference between genuine problems and a storm in a teacup. There might be some kind of endurance test to show them their ability to deal with adversity, or something as simple as a symbol of their maturity that is visible to them every day.

It is worth noting that these rituals are most noticeable by their absence in the modern world. They are often looked upon as old-fashioned – as perhaps they are. But they have not been replaced, so that modern adolescents are forced to find their own rites of passage, often under far riskier circumstances, and seek their own identity, commonly today in the far corners of the Internet or the platforms of social

media. While some do undoubtedly find answers to the eternal question "Who am I?", they do so without benefitting from a parent's knowledge, a grandparent's pearls of wisdom or an older sibling's guiding hand.

The establishment of a lasting and valuable identity is said by psychologists to come from two main places. The first is a sense of belonging, where the adolescent strives to be part of a particular group, community or society. The second is a process of becoming, where they 'try on' different identities or personalities to see which fits best. Done with the help of adults and society, it can be, if not painless, then at least manageable; travelled alone or with peers as travelling companions, with as little an idea as to where they are going, it's going to be a bumpy ride.

summary

Becoming an adolescent has always been a difficult time, as they go through changes both physically and 1) . But why are modern teenagers struggling more than ever?

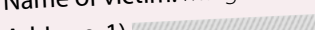
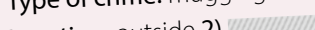
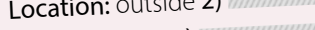
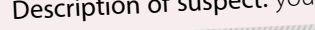
Traditionally, societies and communities have rituals and ceremonies for the adolescent to go through for their 2) . This gives them help and advice for getting through this difficult period. Many modern teenagers, however, don't go through one of these, and end up looking for answers 3) .

Even nowadays, teens need guidance in becoming who they want to be, and should feel like they 4) their family and community, and have their support.

Listening

Zadanie z lukami

- 10   Usłyszysz dwukrotnie rozmowę policjanta z ofiarą przestępstwa. Na podstawie informacji zawartych w nagraniu uzupełnij luki 1–4 w notatce, tak aby jak najbardziej precyzyjnie oddać sens wysłuchanego tekstu. Luki należy uzupełnić w języku angielskim.

Name of victim: Margaret Annabel Perkins
 Address: 1) , London NE12 2HF
 Type of crime: mugging
 Location: outside 2)
 Item(s) stolen: 3) and bank card
 Description of suspect: young man with long brown hair; tall and 4) ; grey hoody and jeans.

Incident report

Use of English

Czasy teraźniejsze

GRAMMAR NOTE!

W czasie **present simple**, używając przysłówków częstotliwości, opisujemy **zwyczaje i czynności rutynowe**.

Carl often/always/usually/never visits his grandparents on Saturday.

W czasie **present continuous**, używając przysłówków częstotliwości, takich jak *always, constantly* czy *forever*, wyrażamy **zniecierpliwienie i rozdrażnienie**.

Why are you always packing at the last moment?

My aunt's constantly criticising the way I dress.

Czasu **present perfect** możemy użyć do opisywania czynności, które powtarzają się regularnie aż do obecnej chwili, aby podkreślić, **ile razy** miały miejsce.

We've been to three house viewings this month.

Czasu **present perfect continuous** możemy użyć do opisywania czynności, które powtarzają się regularnie aż do obecnej chwili, aby podkreślić **częstotliwość i czas ich trwania**.

We've been going to house viewings every week since January, but we've found nothing nice so far.

11 Choose the correct option.

- How long **have you tried/have you been trying** to pass your driving test?
- Phil **has only worn/has only been wearing** a tie three times in his life.
- I **usually buy/am usually buying** skiing gear at the end of the season because it's cheap.
- My cousin **forever behaves/is forever behaving** in a mean way towards me!
- Where were you? I **have called/have been calling** you for an hour!

12 Complete the sentences with the verbs in brackets in the correct tense.

- The Smiths (go) to the lake on holiday for years.
- The twins (constantly/try) to be the centre of attention.
- (you/play) this sport for a long time?
- Sylvia (always/wear) high-heeled shoes.
- I (come up with) three ideas for what we can do.
- Why (Jenny/always/make) fun of her brother?

Gramatykalizacja

13 **M** Uzupełnij zdania 1–3. Wykorzystaj w odpowiedniej formie wyrazy podane w nawiasach. Nie należy zmieniać kolejności podanych wyrazów, trzeba natomiast – jeśli jest to konieczne – dodać inne wyrazy, tak aby otrzymać zdania logiczne i gramatycznie poprawne. Wymagana jest pełna poprawność ortograficzna wpisywanych fragmentów zdań.

Uwaga: w każdą lukę możesz wpisać **maksymalnie cztery wyrazy**, wliczając w to wyrazy już podane.

- Over the past century, (customs/disappear)   at an alarming rate.
- (we/leave) for our holiday in ten minutes – can you finish packing?
- How long (you/wait) for the bus? I don't think it's coming!

Transformacje bez słowa klucza

14 **M** Uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego (1–3). Wymagana jest pełna poprawność gramatyczna i ortograficzna wpisywanych fragmentów zdań. **Uwaga:** w każdą lukę możesz wpisać **maksymalnie cztery wyrazy**.

- All you do is criticise the shoes I wear. Why are   the shoes I wear?
- My grandfather is the person I most look up to. There is no one I look my grandfather.
- Rob's a shy boy who doesn't talk to many other children at school. Rob's a shy boy who mostly keeps at school.

Tłumaczenie fragmentów zdań

15 **M** Przetłumacz na język angielski fragmenty podane w nawiasach, tak aby otrzymać logiczne i gramatycznie poprawne zdania. Wymagana jest pełna poprawność ortograficzna wpisywanych fragmentów zdań. **Uwaga:** w każdą lukę możesz wpisać **maksymalnie cztery wyrazy**.

- Petra (*chodzi na ryby*) since she was eleven years old.
- Jack really gets on my nerves. He (*zawsze pożycza*) my clothes without my permission.
- Joanne (*przeczytała zaledwie*) three chapters of that book this month.

Zadanie z lukami i wyrazami w ramce

16 **M** Przeczytaj tekst. Uzupełnij każdą lukę (1–4), przekształcając jeden z wyrazów z ramki w taki sposób, aby powstał spójny i logiczny tekst. Wymagana jest pełna poprawność gramatyczna i ortograficzna wpisywanych wyrazów. **Uwaga:** dwa wyrazy zostały podane dodatkowo i nie pasują do żadnej luki.

able succeed negative patient depress believe

FAIR PLAY

The British are known for a number of values, from 1) _____ to politeness, but none captures them better than the quality summed up by the two words – ‘fair play’. It captures the expectation a British man or woman has that they will not be treated unfairly, and that they will be judged on ability alone.

This phrase originates in sport. It is the exclamation of protest that would break from the lips of any player who thought some unfairness was happening, whether on the cricket pitch, on the rugby field or at the football ground. Sport, it 2) _____, could only take place when the opponents had an equal chance of winning, and this meant neither should be able to cheat or have an unfair advantage. This concept goes back at least as far as Shakespeare, who used the expression in his play *The Tempest*, and it has spread to everyday life, where everyone must get the chance to be 3) _____, no matter where they come from or what their background is.

The idea of fair play has led to a society where citizens receive equal treatment from their government, local authorities, businesses and their peers. It means that most ordinary people expect that hard work and ability alone will 4) _____ them to do well in life, rather than your connections or what social class you come from.

Set leksykalny

17 **M** W zadaniach 1–3 podaj wyraz, który poprawnie uzupełnia wszystkie trzy zdania. Wymagana jest pełna poprawność gramatyczna i ortograficzna wpisywanych wyrazów.

- _____
 - The explorers found a jewel of great _____.
 - Please tell me what you think. I _____ your opinion.
 - For me, the most important _____ is honesty.
- _____
 - Were you _____ to do the maths homework last night?
 - You're a(n) _____ chef, but you're not ready to open your own restaurant yet.
 - The _____ should volunteer their time to help the less fortunate physically.
- _____
 - I was completely lost, so I asked a _____ for directions.
 - There is a lot to do in the _____ area. We have a sports centre and a shopping centre.
 - _____ elections take place on the same day as national ones.

Transformacje ze słowem kluczem

18 **M** Wykorzystując wyrazy podane WIELKIMI literami, uzupełnij każde zdanie z luką, tak aby zachować sens zdania wyjściowego (1–4). W każdą lukę możesz wpisać **maksymalnie cztery wyrazy**, wliczając wyraz już podany. Wymagana jest pełna poprawność ortograficzna i gramatyczna wpisywanych fragmentów zdań. **Uwaga:** nie zmieniaj formy podanych wyrazów.

- Why does Shannon keep making fun of my living room?
FOREVER Why is _____
_____ fun of my living room?
- Jill has been living in this town all her life.
NEVER Jill _____
_____ in any other town.
- I hope those aren't your clothes for the wedding.
WEARING I hope _____
_____ those clothes to the wedding.
- This is the best pair of jeans I've ever owned!
NEVER I _____
_____ a better pair of jeans!

- 1 Find out about your partner's personality. Ask the questions below five times with different personality adjectives in the gap.

Do you think you are a(n) person?
Why do you think that?

Rozmowa wstępna

Exam Strategy

Podczas rozmowy wstępnej będziesz odpowiadać na pytania dotyczące Ciebie. Pamiętaj, że po pytaniach, na które można odpowiedzieć: *Yes* lub *No*, usłyszysz: *Why?* lub *Why not?*

USEFUL LANGUAGE

Answering Yes/No questions and giving reasons

- Yes, I think/believe/feel ... because ...
- Yes, I agree/ I would say that ... because ...
- No, I don't think/ believe/ feel ... because ...
- No, in my opinion/ to my mind/ (it is not ... / this is not ...) because ...
- The reason I do/don't (verb + noun/noun phrase) is because ...
- I say that because ...

- 2 Take turns asking and answering these questions with a partner.

Personality

- 1 How would you describe your personality?
- 2 Do you think it's more important to be patient or generous? Why?
- 3 What character traits do you look for in a friend?

Interests

- 1 What are you most interested in? Why?
- 2 Do you like to talk about your interests? Why or why not?
- 3 What do you like doing in your free time?

- 3 Tell your partner which of their answers you liked the best and why.

- 4 How do you feel when you meet someone for the first time? Complete the chart below.

	• not at all •	• a little •	• a lot •
excited	• <input type="text"/> •	• <input type="text"/> •	• <input type="text"/> •
nervous	• <input type="text"/> •	• <input type="text"/> •	• <input type="text"/> •
confident	• <input type="text"/> •	• <input type="text"/> •	• <input type="text"/> •
shy	• <input type="text"/> •	• <input type="text"/> •	• <input type="text"/> •

- 5 Find someone in the class whose answers in the chart are similar to yours. Talk about why you chose the answers you did.

Opis ilustracji i odpowiedzi na pytania

Exam Strategy

Jeśli zdjęcie przedstawia ludzi, którzy wchodzą w interakcję, najpierw krótko przedstaw sytuację i opisz te osoby, zanim opowiesz, co robią. Potem powiedz, jak mogą się czuć, i wyjaśnij, na jakiej podstawie wyciągasz takie wnioski (np. *He is probably feeling relaxed because he is smiling*).

USEFUL LANGUAGE

Setting the scene

- The (two/three/etc.) people are in/at ...
- The man/woman/people are in/at ...
- It looks like they are in/at ...
- They are in front of/behind ...
- They/The people are sitting/standing/walking/etc. in ...
- The picture/photo shows a(n) office/classroom/etc. where there are two/three people.
- It appears that the people are ...
- As far as I can tell, the people ...

- 6 Describe the picture below.

- 7 Answer these questions.

- 1 What do you think the two people are going to talk about next?
- 2 Would you like to work or study in this space? Why?/ Why not?
- 3 Tell us about a situation when you or someone you know met a person for the first time.

Personal details – Dane osobowe

address /ə'dres/ (n) = adres
 date of birth (phr) = data urodzenia
 first name /fɜːst 'neɪm/ (n) = imię
 gender /dʒendə/ (n) = płeć
 male/female /meɪl/'fiːmeɪl/ (n) = mężczyzna/
 kobieta
 marital status /ˌmæɪrɪtəl 'steɪtəs/ (n) = stan
 cywilny
 married /'mæɪrɪd/ (adj) = żonaty/zamężna
 nationality /ˌnæʃənə'leɪti/ (n) = narodowość
 occupation /ˌɒkjʊ'peɪʃən/ (n) = zawód
 single /'sɪŋɡəl/ (adj) = niebądący w związku
 surname /'sɜːneɪm/ (n) = nazwisko
 telephone number /telɪfəʊn nʌmbə/ (n)
 = numer telefonu

Appearance – Wygląd

Age – Wiek

elderly /'eldəli/ (adj) = starszy
 late/early teens (phr) = starsi/młodszy
 nastolatki
 mid-thirties /ˌmɪd 'θɜːtiz/ (n) = wiek ok. 35 lat
 middle-aged /ˌmɪdl 'eɪdʒd/ (adj) = w średnim
 wieku
 teenager /'tiːneɪdʒə/ (n) = nastolatek

Height – Wzrost

of average height (phr) = średniego wzrostu
 short /ʃɔːt/ (adj) = niski
 tall /tɔːl/ (adj) = wysoki

Build – Budowa ciała

fat /fæt/ (adj) = gruby
 overweight /ˌəʊvə'weɪt/ (adj) = z nadwagą
 skinny /'skɪni/ (adj) = chudy
 slim /slɪm/ (adj) = szczupły

Hair – Włosy

curly /'kɜːli/ (adj) = kręcone
 fair /feə/ (adj) = jasne
 going bald (phr) =łysięjący
 shoulder-length /'ʃəʊldə 'leŋθ/ (adj) = do ramion
 straight /streɪt/ (adj) = proste

Eyes – Oczy

blue/green/brown eyes (phr) = niebieskie/
 zielone/brązowe oczy

Special features – Cechy szczególne

bald /bɔːld/ (adj) = łysy
 beard /bɜːd/ (n) = broda
 freckles /'frekəlz/ (pl n) = piegry
 wrinkles /'rɪŋkəlz/ (pl n) = zmarszczki

Adjectives (people) – Przymiotniki (ludzie)

elegant /eləgənt/ (adj) = elegancki, wytworny
 handsome /'hænsəm/ (adj) = przystojny
 pretty /'prɪti/ (adj) = ładny
 unattractive /ˌʌnə'træktɪv/ (adj) = nieatrakcyjny

Face – Twarz

cheek /tʃiːk/ (n) = policzek
 chin /tʃɪn/ (n) = podbródek, broda
 ear /ɪə/ (n) = ucho
 eye /aɪ/ (n) = oko
 eyebrow /'aɪbraʊ/ (n) = brew
 forehead /'fɒrɪd/ (n) = czoło
 head /hed/ (n) = głowa
 lips /lɪps/ (pl n) = usta
 nose /nəʊz/ (n) = nos
 tooth /tuːθ/ (n) = ząb

Body – Ciało

arm /ɑːm/ (n) = ręka

chest /tʃest/ (n) = klatka piersiowa, pierś
 elbow /'elbəʊ/ (n) = łokieć
 finger /'fɪŋɡə/ (n) = palec (u ręki)
 foot /fʊt/ (n) = stopa
 hand /hænd/ (n) = dłoń
 knee /niː/ (n) = kolano
 leg /leg/ (n) = noga
 neck /nek/ (n) = szyja, kark
 shoulder /'ʃəʊldə/ (n) = bark, ramię
 stomach /'stʌmək/ (n) = brzuch
 waist /weɪst/ (n) = talia

PR

button nose (phr) = nos jak guzik (mały i okrągły)
 facial tattoo (phr) = tatuaż na twarzy
 fair complexion (phr) = jasna cera
 feature /'fi:tʃə/ (n) = cecha
 full lips (phr) = pełne usta
 oval face (phr) = owalna twarz
 wavy hair (phr) = falujące włosy

Clothes & Accessories – Ubrania i akcesoria

belt /belt/ (n) = pasek
 boots /buːts/ (pl n) = buty (za kostkę)
 cap /kæp/ (n) = czapka
 dress /dres/ (n) = sukienka
 dressing gown /'dresɪŋ gaʊn/ (n) = szlafrok
 gloves /glʌvz/ (pl n) = rękawiczki
 hat /hæt/ (n) = kapelusz
 jacket /dʒækt/ (n) = kurtka, marynarka, żakiet
 jeans /dʒiːnz/ (pl n) = spodnie jeansowe
 jumper /dʒʌmpə/ (n) = (BrE) sweter;
 (AmE) sukienka bez rękawów
 leggings /'legɪŋz/ (pl n) = legginsy
 necklace /'nekləs/ (n) = naszyjnik
 raincoat /'reɪnkəʊt/ (n) = płaszcz
 przeciwdeszczowy
 sandals /'sændlz/ (pl n) = sandały
 scarf /skɑːf/ (n) = szalik
 shirt /ʃɜːt/ (n) = koszula
 shoelaces /'ʃuːleɪsɪz/ (pl n) = sznurówki
 shorts /ʃɔːts/ (pl n) = krótkie spodnie, szorty
 ski jacket /'skiː dʒækt/ (n) = kurtka narciarska
 skirt /skɜːt/ (n) = spódnica, spódniczka
 slippers /'slɪpəz/ (pl n) = kaptcie, pantofle
 sock /sɒk/ (n) = skarpetka
 sunglasses /'sʌŋɡləsɪz/ (pl n) = okulary
 przeciwsłoneczne
 sweatshirt /'swetʃɜːt/ (n) = bluza (z kapturem
 lub bez), bluza sportowa
 swimsuit /'swɪmsuːt/ (n) = strój kąpielowy
 T-shirt /'tiː ʃɜːt/ (n) = koszulka z krótkim
 rękawem
 tie /taɪ/ (n) = krawat
 tracksuit /'træksuːt/ (n) = dres
 trainers /'treɪnəz/ (pl n) = tenisówki, trampki,
 obuwie sportowe
 trousers /'traʊzəz/ (pl n) = spodnie
 underwear /'ʌndəweə/ (n) = bielizna

Adjectives (clothes) – Przymiotniki (ubrania)

animal print (phr) = w zwierzęcy wzór,
 z nadrukiem zwierzęcym
 checked /tʃekt/ (adj) = w kratkę, kraciasty
 floral /'flɔːrəl/ (adj) = w kwiaty
 modern /'mɒdn/ (adj) = nowoczesny
 old-fashioned /'əʊld 'fæʃnd/ (adj) = staromodny
 ordinary /'ɔːdnri/ (adj) = zwykły
 polka-dot /'pɒlkədɒt/ (adj) = kropkowany,
 w kropki
 striped /'straɪpt/ (adj) = w paski, pasiasty
 tartan /'tɑːtn/ (n) = wzór w szkocką kratę
 woollen /'wʊlən/ (adj) = wełniany

PR

baggy trousers (phr) = obszerne/workowate
 spodnie
 every second man (phr) = co drugi mężczyzna
 high heels /haɪ 'hi:lz/ (pl n) = buty na obcasie
 hoody /'hʊdi/ (n) = bluza z kapturem
 long-sleeved shirt (phr) = koszula z długim
 rękawem
 plain T-shirt (phr) = gładka (bez wzoru)
 koszulka
 polo-neck jumper (phr) = golf (sweter)
 skiing gear (phr) = sprzęt narciarski
 tight-fitting top (phr) = obcisły top

Character traits – Cechy charakteru

above average intelligence (phr)
 = ponadprzeciętna inteligencja
 aggressive /ə'ɡresɪv/ (adj) = agresywny
 ambitious /æm'bɪʃəs/ (adj) = ambitny
 arrogant /'ærəɡənt/ (adj) = arogancki
 bad-tempered /bæd 'tempəd/ (adj)
 = wybuchowy, łatwo się irytujący
 bossy /'bɒsi/ (adj) = władczy, apodyktyczny
 cheerful /tʃɪəfəl/ (adj) = radosny, pogodny,
 wesoły
 creative /kri'eɪtɪv/ (adj) = kreatywny
 dishonest /dɪs'ɒnɪst/ (adj) = nieuczciwy
 disorganised /dɪs'ɔːɡənɪzd/ (adj) = chaotyczny,
 zdezorganizowany
 easygoing /'iːzi'ɡəʊɪŋ/ (adj) = niefrasobliwy,
 spokojny
 enthusiastic /ɪn'thjuːzjə'stɪk/ (adj)
 = entuzjastyczny
 friendly /'frendli/ (adj) = przyjazny
 generous /dʒenərəs/ (adj) = hojny,
 wspaniałomyślny
 gentle /dʒentl/ (adj) = delikatny, łagodny
 hard-working /'hɑːd 'wɜːkɪŋ/ (adj) = pracowity
 honest /'ɒnɪst/ (adj) = szczerzy, uczciwy
 impatient /ɪm'peɪjənt/ (adj) = niecierpliwy
 lazy /leɪzi/ (adj) = leniwy
 loving /'lʌvɪŋ/ (adj) = kochający
 mean /miːn/ (adj) = podły, złośliwy; skąpy
 modest /'mɒdɪst/ (adj) = skromny
 optimistic /ˌɒptɪ'mɪstɪk/ (adj) = optymistyczny
 organised /'ɔːɡənɪzd/ (adj) = zorganizowany
 patient /'peɪjənt/ (adj) = cierpliwy
 pessimistic /'pesɪ'mɪstɪk/ (adj) = pesymistyczny
 polite /pə'leɪt/ (adj) = uprzejmy
 punctual /'pʌŋktʃuəl/ (adj) = punktualny
 quiet /kwaɪət/ (adj) = cichy, spokojny
 responsible /rɪ'spɒnsəbəl/ (adj) = odpowiedzialny
 rude /ruːd/ (adj) = niegrzeczny, nieuprzejmy,
 nieprzystojny
 selfish /'selfɪʃ/ (adj) = egoistyczny, samolubny
 shy /ʃaɪ/ (adj) = nieśmiały
 sociable /səʊ'ʃəbəl/ (adj) = towarzyski
 spoilt /spɔɪlt/ (adj) = zepsuty, rozpuszczony,
 rozpieszczony
 sporty /'spɔːti/ (adj) = wysportowany
 talkative /'tɔːkətɪv/ (adj) = gadatliwy

PR

extrovert /'ekstrəvɜːt/ (adj) = ekstrawertyczny
 gullible /'ɡʌlɪbəl/ (adj) = łatwowerny
 introvert /ɪn'trɒvɜːt/ (adj) = introwertyczny
 moody /'muːdi/ (adj) = tu: kapryśny, humorzasty
 reliable /rɪ'laɪəbəl/ (adj) = solidny, niezawodny,
 rzetelny
 sensitive /sensətɪv/ (adj) = wrażliwy
 sentimental /ˌsentɪ'mentl/ (adj) = sentymentalny
 trustworthy /'trʌst,wɜːði/ (adj) = godny zaufania

Człowiek

Feelings & emotions – Uczucia i emocje

angry (with sb) /'æŋɡri/ (adj) = zły (na kogoś)
 annoyed /ə'noʊd/ (adj) = poirytowany, rozdrażniony
 anxious /æŋkʃəs/ (adj) = zaniepokojony, z troską
 astonished (by sth) /ə'stɒnɪʃt/ (adj) = zdziwiony, zdumiony, zaskoczony (czymś)
 be ashamed (of sth) (phr) = wstydzić się (czegoś)
 be grateful (for sth) (phr) = być wdzięcznym (za coś)
 be interested in (sth/doing sth) (phr) = interesować się (czymś, robieniem czegoś)
 be kind to others (phr) = być miłym dla innych
 be mad about sth (phr) = mieć bzika na punkcie czegoś
 be passionate about sth (phr) = pasjonować się czymś
 be relieved (phr) = odetchnąć z ulgą
 be under pressure (phr) = być pod presją
 be under stress (phr) = być w stresie
 bored /bɔ:d/ (adj) = znudzony
 care (about sth) /keə/ (v) = przejmować się (czymś)
 confident /kɒnfɪdənt/ (adj) = pewny siebie
 determined /dɪ'tɜ:mɪnd/ (adj) = zdeterminowany, zdecydowany
 disappointed /dɪ'sə:pɔɪntɪd/ (adj) = rozczarowany, zawiedziony
 embarrassed /ɪm'bærəst/ (adj) = zażenowany, zawstydzony
 excited (about sth) /ɪk'saɪtɪd/ (adj) = podekscytowany (czymś)
 feel sorry for sb (phr) = współczuć komuś
 guilty /'ɡɪlti/ (adj) = winny, skruszony
 hatred /'heɪtɪd/ (n) = nienawiść
 homesick /'həʊmsɪk/ (adj) = nostalgiczny, stęskniony za domem
 irritated /ɪ'rɪteɪtɪd/ (adj) = rozdrażniony, poirytowany
 jealous (of sth) /dʒeləs/ (adj) = zazdrosny (o coś)
 mixed feelings (phr) = mieszane uczucia
 nervous (about sth) /'nɜ:vəs/ (adj) = zdenerwowany (czymś)
 paint a black picture of sth (phr) = przedstawiać coś w ciemnych barwach
 proud (of sth) /praʊd/ (adj) = dumny (z czegoś)
 scared /skeəd/ (adj) = wystraszony
 surprised /sə'praɪzɪd/ (adj) = zaskoczony
 terrified /terə'faɪd/ (adj) = przerażony
 upset /'ʌp'set/ (adj) = w złym humorze, zły

PR

delighted /dɪ'laɪtɪd/ (adj) = zachwycony
 depression /dɪ'preʃən/ (n) = depresja
 exhilarated /ɪɡ'zɪləreɪtɪd/ (adj) = rozradowany, szczęśliwy, w radosnym nastroju
 furious /'fjuəriəs/ (adj) = wściekły
 invincible /ɪn'vɪnsəbəl/ (adj) = niezwyciężony
 miserable /'mɪzərəbəl/ (adj) = smutny, przygnębiony, nieszczęśliwy
 negativity /,negə'tɪvəti/ (n) = sceptycyzm
 petrified /'petrɪfaɪd/ (adj) = sparaliżowany strachem, przerażony
 shaken (up) /'ʃeɪkən/ (adj) = wstrząśnięty, roztrzęsiony

Skills & interests – Umiejętności i zainteresowania

achievement /ə'tʃi:vmənt/ (n) = osiągnięcie
 attempt /ə'tempt/ (n) = próba
 beginner /bɪ'ɡɪnə/ (n) = nowicjusz, początkujący
 be horrible at sth (phr) = być fatalnym w czymś

be into (sth) /'bi: ɪntə/ (phr v) = interesować się / pasjonować się (czymś)
 be keen on (sth) (phr) = być zapalonym do (czegoś), przepadać za (czymś)
 be motivated (phr) = być zmotywowanym
 be passionate about (sth) (phr) = pasjonować się (czymś)
 be skilled at (sth) (phr) = być biegłym / wykwalifikowanym w (czymś)
 come up with (sth) /kʌm 'ʌp wɪð/ (phr v) = wymyślić (coś), wpaść na (coś)
 curious (about sth) /'kjʊəriəs/ (adj) = ciekawy (czegoś)
 excel (at sth) /ɪk'sel/ (v) = wyróżniać się (w czymś)
 fascinated (by/with sth) /'fæsɪneɪtɪd/ (adj) = zafascynowany (czymś)
 learn the basics (phr) = nauczyć się podstaw

Authority figures – Autorytety

a common form of discipline (phr) = powszechna forma dyscypliny
 authority figure (phr) = autorytet
 community /kə'mju:nəti/ (n) = społeczność
 discipline /dɪ'sɪplɪn/ (n) = dyscyplina
 enforce /ɪn'fɔ:s/ (v) = egzekwować, wprowadzać w życie
 get in trouble (phr) = wpaść w kłopoty
 law /lɔ:/ (n) = prawo
 look up to (sb) /lʊk 'ʌp tə/ (phr v) = patrzeć na (kogoś) z podziwem, podziwiać (kogoś)
 make rules (phr) = ustanawiać zasady
 role model /'rəʊl ,mɒdəl/ (n) = wzór do naśladowania

Stages in life – Okresy życia

adapt /ə'dæpt/ (v) = przystosować się
 adult /ædʌlt/ (n) = osoba dorosła
 adulthood /ædʌlthʊd/ (n) = dorosłość
 be retired (phr) = być na emeryturze
 centenarian /,sentə'neəriən/ (n) = stulecie
 childhood /tʃaɪldhʊd/ (n) = dzieciństwo
 generation /,dʒenə'reɪʃən/ (n) = generacja, pokolenie
 infant /ɪnfənt/ (n) = niemowlę
 middle age /'mɪdəl 'eɪdʒ/ (n) = wiek średni
 parent /'peərənt/ (n) = rodzic
 radical change (phr) = radykalna zmiana
 senior citizen /,si:nɪə 'sɪtɪzən/ (n) = osoba w podeszłym wieku, senior
 teenager /'ti:neɪdʒə/ (n) = nastolatek

PR

adolescence /ædə'lesəns/ (n) = dojrzewanie
 adolescent /ædə'lesənt/ (n) = dorastający chłopak / dorastająca dziewczyna
 coming of age /,kʌmɪŋ əv 'eɪdʒ/ (n) = dojrzewanie, dorastanie, osiągnięcie pełnoletności
 grown-up /grəʊn 'ʌp/ (n) = osoba dorosła
 newborn /'nju:bɔ:n/ (n) = noworodek
 pensioner /'penʃənə/ (n) = emeryt
 toddler /'tɒdlə/ (n) = dziecko uczące się chodzić
 young adult /jʌŋ 'ædʌlt/ (n) = młody dorosły

Personal belongings – Rzeczy osobiste

brush /brʌʃ/ (n) = tu: szczotka do włosów
 comb /kəʊm/ (n) = grzebień
 credit card /'kredɪt kɑ:d/ (n) = karta kredytowa
 driving licence /'draɪvɪŋ ,laɪsəns/ (n) = prawo jazdy
 gift /ɡɪft/ (n) = podarunek, prezent

headphones /'hedfəʊnz/ (pl n) = słuchawki
 ID /aɪ 'di:/ (n) = dowód osobisty
 laptop /'læptɒp/ (n) = laptop
 phone /fəʊn/ (n) = telefon
 ring /rɪŋ/ (n) = pierścionek
 tablet /'tæblət/ (n) = tablet
 watch /wɒtʃ/ (n) = zegarek

PR

bank card /'bæŋk kɑ:d/ (n) = (BrE) karta debetowa / czekowa, (AmE) karta kredytowa
 charger /tʃɑ:dʒə/ (n) = ładowarka
 earphones /'iəfəʊnz/ (pl n) = słuchawki douszne
 hand sanitiser /'hænd sænɪ'taɪzə/ (n) = środek do dezynfekcji rąk
 lip balm /lɪp bɑ:m/ (n) = pomadka ochronna do ust

Personal system of values – Osobisty system wartości

bullying /'bʊlɪŋ/ (n) = znęcanie się
 cheating /tʃi:tɪŋ/ (n) = oszustwo
 copy answers (phr) = odpisywać odpowiedzi
 course of action (phr) = kierunek działania
 criticism /'krɪtɪsɪzəm/ (n) = krytyka
 failure /'feɪljə/ (n) = porażka
 honesty /'ɒnəsti/ (n) = uczciwość, szczerość
 policy /'pɒləsi/ (n) = polityka (zasady / wytyczne dotyczące czegoś)
 respect /rɪ'spekt/ (n) = respekt, poważanie, szacunek
 respectful /rɪ'spektfəl/ (adj) = pełen szacunku
 tease (sb) /ti:z/ (v) = droczyć się (z kimś), dokuczać (komuś)
 treat /tri:t/ (v) = traktować
 treatment /'tri:tmənt/ (n) = tu: traktowanie
 value system /'vælju: ,sɪstəm/ (n) = system wartości
 victim /'vɪktɪm/ (n) = ofiara

PR

human rights /'hju:mən 'raɪts/ (pl n) = prawa człowieka
 moral duty (phr) = moralny obowiązek
 peer pressure /piə preʃə/ (n) = presja grupy rówieśniczej
 racial discrimination (phr) = dyskryminacja rasowa
 social security /səʊʃl sɪ'kjuəri/ (n) = opieka społeczna

Sense of identity – Poczucie tożsamości

PR

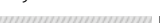

belonging /brɪ'lɒŋɪŋ/ (n) = przynależność
 collective identity (phr) = tożsamość zbiorowa
 custom /'kʌstəm/ (n) = zwyczaj
 deal with adversity (phr) = stawiać czoła przeciwnościom losu
 have an equal chance of (sth) (phr) = mieć równe szanse na (coś)
 lack of identity (phr) = brak tożsamości
 personal identity (phr) = tożsamość osobista
 resident /'rezɪdənt/ (n) = mieszkaniec, rezydent
 seek one's own identity (phr) = szukać własnej tożsamości
 sense of belonging (phr) = poczucie przynależności
 stay afloat (phr) = utrzymywać się na powierzchni (pod względem finansowym)
 struggle /'strʌgl/ (v) = zmagać się
 uncertainty /ʌn'sɜ:nti/ (n) = niepewność

1 Choose the correct item.

- Mindy is and her excitement spreads to everyone around her.
A hard-working B enthusiastic C confident D ambitious
- Tim and Todd are twins. Tim has dark hair, but Todd has hair.
A bald B straight C curly D fair
- I can barely fit my in this mitten.
A elbow B finger C arm D hand
- Pete is towards fans of other teams.
A aggressive B angry C irritated D mad
- I hate to say it, but Kari is quite and only thinks of herself.
A mean B rude C selfish D spoilt
- Shiela can't wait to turn 20; she's tired of being a(n) .
A adult B teenager C infant D senior citizen
- To help Brian with his grades, I think the best course of is extra one-on-one lessons.
A action B discipline C policy D treatment
- It's best to be honest so people won't be by you.
A fascinated B motivated C determined D disappointed

Collocations

2 Fill in: *authority, senior, shoulder-length, striped, role, credit*.

- This T-shirt has my favourite colours, yellow and purple.
- The city council just built a centre for citizens.
- When choosing a(n) model, pick someone with good qualities.
- Roger paid for the ski jacket with his card.
- Last year Barry had hair, but now it's really short.
- My mum is the figure in the family.

Prepositions/Phrasal verbs

3 Choose the correct item.

- David excels **on/at** keeping people's moods up.
- We're keen **in/on** Kevin joining our group because he's organised.
- I look **up/over** to people that are honest and polite.
- Because Miss Jones cares **of/about** her students, she offers extra help.
- Robert is passionate **about/with** poetry and reads it all the time.
- Kara's skilled **with/at** making her own jeans and they really look amazing.

Words often confused

4 Choose the correct item.

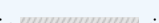
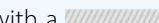
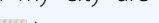
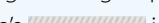

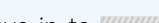
- My sandals were too tight and hurt my **feet/legs**.
- At school, girls can wear **shirts/skirts** with leggings under them.
- When grandpa was young, his face had lots of **freckles/wrinkles**.
- Katie could be a model; she's so **straight/pretty**.
- It's not healthy to be so **skinny/slim**. You should put on a little weight.
- This scarf goes up to my **chin/cheek** and keeps me really warm.

1 **PR** Choose the correct item.

- Mark is so you can count on him.
A gullible C invincible
B miserable D reliable
- Most people have a(n) face, shaped like an egg.
A oval C wavy
B full D button
- Come in, Miss Lee, I'm to see you.
A delighted C moody
B exhilarated D sentimental
- Jill overcame growing up and it made her into the person she is today.
A depression C uncertainty
B negativity D adversity
- Since he's a(n) , Joe's parents let him make decisions for himself.
A toddler C newborn
B adolescent D peer

Collocations

2 **PR** Fill in: *collective, peer, human, young, baggy, fair*.

- Everyone should be treated equally; it's a basic right.
- People with a complexion can get sunburned easily.
- Teens in my city are often seen in trousers.
- Belonging to a group helps create someone's identity.
- As a adult, you get more freedom but also more responsibilities.
- Steve gave in to pressure and did as his friends did.

Prepositions/Phrasal verbs

3 **PR** Choose the correct item.

- As a minority, she had to deal **to/with** adversity from a young age.
- Adolescents often struggle with a lack **of/in** identity.
- Everyone should have an equal chance **to/of** getting a job.
- The sense **for/of** belonging helped shape the teen's identity.
- It's not easy for teens to stay **after/afloat** these days.

GRAMMAR BANK

1	Present tenses (present simple, present continuous, stative verbs, adverbs of frequency, present perfect, present perfect continuous)	p. GR1
2	Past tenses (past simple, past continuous, past perfect, past simple vs present perfect)	p. GR5
3	Future tenses (future simple, <i>be going to</i> , future continuous)	p. GR9
4	Modals	p. GR11
5	Adjectives/Adverbs/Comparisons (adjectives, order of adjectives, adverbs, formation of adverbs, order of adverbs, points to consider, comparatives & superlatives, types of comparisons)	p. GR15
6	Relative clauses (relative clauses, prepositions in relative clauses, identifying and non-identifying relative clauses), Time clauses (sequence of tenses), Clauses of purpose, Clauses of reason, Clauses of result	p. GR19
7A	The passive	p. GR25
7B	Causative form	p. GR28
8	Reported speech (reported speech, <i>say/tell</i> , reported statements, reported questions, reported orders)	p. GR30
9A	Conditionals (types 0/1/2/3)	p. GR33
9B	Wishes	p. GR35
10A	Nouns (nouns, the plural of nouns, countable/uncountable nouns, plural nouns, group nouns, nouns used in singular and plural with a different meaning)	p. GR37
10B	Numerals (cardinal/ordinal numbers).....	p. GR41
11A	Articles (definite article, one/ones, indefinite article)	p. GR42
11B	Determiners (demonstratives – <i>this/these, that/those</i> , quantifiers/determiners – <i>a lot of/many/much/(a) few/(a) little, some/any/no/ever</i> , other structures, determiners – <i>all/none/both/either ... neither/every – each</i>), Pronouns (subject/object pronouns, reflexive pronouns, possessive adjectives/pronouns), Possessive case/ There-It	p. GR45
12A	Prepositions of place/movement/time	p. GR53
12B	Clauses of manner, Clauses of concession, Clauses of place	p. GR56
13A	Infinitive/-ing form (infinitive, <i>-ing</i> form, <i>too/enough</i> , participles)	p. GR59
13B	The imperative	p. GR62
14A	Questions & Answers (questions with <i>Yes/No</i> answers, <i>wh-</i> questions, subject/object questions, indirect questions, <i>so – neither/nor</i> , question tags, intonation)	p. GR63
14B	Exclamations	p. GR66
Appendix I: Phrasal verbs		p. APP1
Appendix II: Verbs/Adjectives/Nouns with prepositions		p. APP3
Irregular verbs		p. IV1

Present tenses

Czasy terażniejsze

Czas present simple

Czas **present simple** tworzymy za pomocą podstawowej formy czasownika. W 3. osobie liczby pojedynczej w zdaniach twierdzących dodajemy do tego czasownika końcówkę **-s** lub **-es**.

Czasu **present simple** używamy, mówiąc o:

- faktach i stanach trwałych; *Jane works as a dentist.*
- prawdach uniwersalnych i prawach przyrody; *The sun rises in the east.*
- czynnościach codziennych; *She usually goes to work by bus.*
- czynnościach odbywających się zgodnie z harmonogramem (w odniesieniu do przyszłości); *His train leaves at eight o'clock tomorrow.*
- przebiegu meczu; *John Terry wins the ball, passes to Lampard who scores for Chelsea.*
- uczuciach i emocjach. *I love Chopin. His music is wonderful.*

Określenia czasu stosowane w czasie **present simple**: *usually, often, always, every day/week/month/year itp., in the morning/afternoon/evening, at night, at the weekend, on Fridays itp.*

Czasowniki statyczne

Czasowniki statyczne opisują stany, a nie czynności, i nie posiadają formy *continuous*. Do tej grupy należą:

- czasowniki opisujące wrażenia odbierane za pomocą zmysłów (*see, hear, smell, taste, feel, look, sound, seem, appear* itp.); *Your perfume smells great.*
- czasowniki opisujące procesy myślowe (*know, believe, understand, realise, remember, forget* itp.); *Who knows the answer?*
- czasowniki wyrażające upodobania (*like, love, hate, enjoy, prefer, detest, desire, want* itp.); *Jim enjoys rock music.*
- niektóre inne czasowniki (*agree, be, belong, contain, continue, cost, fit, have, include, keep, matter, need, owe, own, possess, require, seem, suppose, weigh, wish* itp.). *This car belongs to my dad.*

Niektórych z powyższych czasowników można użyć w czasie *present continuous*, ale zmienia się wtedy ich znaczenie.

Czas present simple	Czas present continuous
<i>I think he is a very good actor.</i> (= myśleć – w znaczeniu: uważać, mieć opinię)	<i>They are thinking of visiting Japan.</i> (= rozważać)
<i>Julia looks very pleased.</i> (= wyglądać, wyglądać na, wydawać się)	<i>Diana is looking at some magazines.</i> (= patrzeć)
<i>She has a beautiful house.</i> (= mieć, posiadać)	<i>I am having a fantastic time.</i> (= doświadczać) <i>She is having a shower.</i> (= brać – np. w wyrażeniu: brać prysznic) <i>They are having lunch.</i> (= jeść)
<i>I can see the sea from my balcony.</i> (= widzieć) <i>I see what you mean.</i> (= rozumieć)	<i>I'm seeing my lawyer tomorrow morning.</i> (= spotykać się z)
<i>The cake tastes delicious.</i> (= smakować, mieć smak)	<i>Jenny is tasting the soup to see if it needs more pepper.</i> (= próbować, degustować)
<i>The roses smell lovely.</i> (= pachnieć, wydzielać zapach)	<i>She is smelling the flowers.</i> (= wąchać)
<i>He appears to be nervous.</i> (= wydawać się)	<i>He is appearing in a film with Jennifer Lopez.</i> (= występować)
<i>This shirt fits you perfectly.</i> (= pasować na kogoś)	<i>My dad is fitting a new lock on the door.</i> (= montować, instalować, zakładać)

Pamiętaj

- Czasownika **enjoy** można użyć zarówno w czasie *present simple*, jak i *present continuous*, ale w czasie *present simple* wyraża on ogólne upodobanie, a w czasie *present continuous* – chwilowy stan. *My sister really enjoys playing volleyball.* (ogólne upodobanie) *They're enjoying the match very much.* (chwilowy stan)
- Czasowników **feel** (w znaczeniu: czuć) i **hurt** można użyć zarówno w czasie *present simple*, jak i *present continuous* bez zmiany znaczenia. *I feel very happy.* = *I am feeling very happy.* *My leg hurts.* = *My leg is hurting.*
- Czasowniki **listen, look** (w znaczeniu: patrzeć) i **watch** wyrażają celowe działanie i można ich użyć w czasie *present continuous*. *They are looking at the box.*

Czas present continuous

Czas **present continuous** tworzymy za pomocą odpowiedniej formy czasownika posiłkowego **to be** i czasownika z końcówką **-ing**.

Czasu **present continuous** używamy, mówiąc o:

- czynnościach odbywających się w chwili, gdy o nich mówimy; *Sylvia is doing her homework at the moment.*
- czynnościach tymczasowych; *We are decorating our house this week.*
- planach na najbliższą przyszłość; *I'm going out with Peter tonight.*
- stanach ulegających zmianie; *My daughter is doing better and better at school.*
- czymś, co nas irytuje lub denerwuje. *He is always playing loud music late at night.*

Określenia czasu stosowane w czasie **present continuous**: *now, at the moment, at present, these days, nowadays, still, today, tonight itp.*

Przysłówki częstotliwości

Przysłówki częstotliwości określają, jak często dana czynność się odbywa.

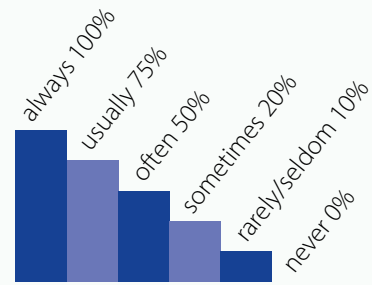
Używa się ich zazwyczaj w zdaniach w czasie *present simple*.

„How often does Bill walk to school?” „He **usually** walks to school.”

Przysłówki częstotliwości stawiamy:

- przed czasownikiem głównym;
She often goes to the cinema at weekends.
- po czasownikach posiłkowych (*be, have, do*) i modalnych (*can, will, must* itd.).
Laura doesn't usually go to bed late. Paul is often late for work.

Przysłówki częstotliwości

Pamiętaj

Przysłówki *rarely, seldom* i *never* mają znaczenie przeczące i nigdy nie są używane z partykulą *not*. *Bob seldom goes to bed late.* (NIE: ~~*Bob doesn't seldom go*~~ ...). W języku polskim użycie *nigdy*, odpowiednika *never*, wymaga zastosowania partykuły *nie*.
I never take sugar in my tea. = *Nigdy nie słodzę herbaty.*

Czas *present perfect*

Czas *present perfect* nie ma odpowiednika w języku polskim i odnosi się zarówno do przeszłości, jak i terażniejszości.

Tworzymy go za pomocą czasownika posiłkowego *have/has* oraz imiesłowu biernego czasownika głównego.

Czasu *present perfect* używamy:

- opisując czynności, które miały miejsce w bliżej nieokreślonym momencie w przeszłości; dokładny czas nie został podany, ponieważ nie jest to ważne; istotny jest fakt, że dana czynność się wydarzyła, a także jej związek z terażniejszością;
I have ironed the clothes.
- opisując stany lub czynności, które rozpoczęły się w przeszłości i trwają w terażniejszości; często używamy wtedy czasowników: *be, have, like, know* itd.;
I have known Harry for ages.
- opisując czynności, które zakończyły się niedawno, a ich skutki widzimy obecnie;
I have just washed the car.
- odnosząc się do doświadczenia lub życiowych zmian;
She has acted in a play with Julia Roberts.
- z określeniami: *today, this morning/evening/week/month* itd., jeśli wspomniany w momencie mówienia przedział czasowy trwa nadal;
We have watched three films this week. (Tydzień się jeszcze nie skończył i możliwe, że obejrzymy więcej filmów.)

Określenia czasu stosowane w czasie *present perfect*: *for, since, already, always, just, ever, never, so far, today, this week/month* itp., *how long, lately, recently, still* (w przeczeniach), *yet, by now* itp.

Pamiętaj

She has gone to the bank. (Wyszła do banku lub już tam jest. Jeszcze stamtąd nie wróciła.)
She has been to Los Angeles. (Była w Los Angeles. Już stamtąd wróciła.)
She has been in Milan for two years. (Jest/Przebywa/Mieszka w Mediolanie od dwóch lat.)

Czas *present perfect continuous*

Czas *present perfect continuous* tworzymy za pomocą konstrukcji: *have/has + been + czasownik z końcówką -ing*.

Czasu *present perfect continuous* używamy, chcąc podkreślić ciągłość czynności, które:

- rozpoczęły się w przeszłości i trwają nadal w chwili, gdy o nich mówimy;
We have been painting the living room all morning.
- zakończyły się niedawno, a ich skutki – często niezamierzone i odnoszące się do wykonawcy czynności – obserwujemy w chwili obecnej;
His hands are dirty because he has been fixing his motorbike all afternoon.
- wywołują naszą złość lub irytację.
Why have you been using my laptop without telling me?

Określenia czasu stosowane w czasie *present perfect continuous*: *for, since, how long, all day/morning/month* itp., *lately, recently*.

Pamiętaj

Czasowników *live, work, teach* i *feel* można używać zarówno w czasie *present perfect*, jak i *present perfect continuous* bez zmiany znaczenia.
He has worked/has been working as a teacher for the last ten years.

Present tenses

Czasy teraźniejsze

1 Identify the tenses, then match them to their correct descriptions.

1d The Earth revolves around the Sun. (<i>simple present</i>)	A a fixed arrangement in the near future
2 Is she visiting the zoo tomorrow?	B a habit/routine
3 He is staying at a friend's house until his house is ready.	C a temporary situation
4 The bus to Glasgow leaves at 7 pm.	D a general truth/law of nature
5 They don't eat breakfast every morning.	E a changing/developing situation
6 Ann's driving is improving every week.	F a timetable/programme

2 Choose the correct item.

- Alan visits/is visiting his grandparents every weekend.
- These days, it becomes/is becoming more and more expensive to go abroad on holiday.
- Helen and her friends go/are going to a rock concert this evening.
- Angelina Jolie successfully plays/is playing the part of Christine Collins in *Changeling*.
- Brian paints/is painting the kitchen walls at the moment.
- Do the leaves fall/Are the leaves falling from the trees in autumn?
- The carpenter fits/is fitting new kitchen cabinets now.
- Every evening, Nancy writes/is writing in her journal.
- The stew smells/is smelling great! Is it a new recipe?
- Rick sees/is seeing a knee specialist tomorrow.
- Who knows/is knowing all the words to this song?
- Emma attends/is attending a seminar this afternoon.

3 Choose the correct time expression.

- Helen is listening to music at the moment/always.
- Peter is having a party on Fridays/tomorrow.
- He catches the bus to school every morning/tonight.
- The ferry leaves the port at 8 am tomorrow morning/at present.
- Lisa's mum does the laundry on Sundays/now.
- Paul is meeting his girlfriend this evening/every week.
- They are studying for an English test right this evening/now.
- Paul and Jo are going to a rock concert every Friday/tonight.
- I prefer to surf the Net at weekends/at present.
- Does Peter usually/at present wake up late at the weekend?

4 Read the texts and fill in the gaps with the *present simple* or the *present continuous* of the verbs in brackets.

A Hi bloggers,
The Moomba festival
1) takes (take) place in my country, Australia every March. The word Moomba
2) comes (come) from an Aboriginal word meaning 'let's get together and have fun'. The festival
3) lasts (last) for several days and
4) includes (include) many competitions, music and parades. The activities on the waterfront 5) attract (attract) thousands of visitors.
At the moment, I 6) watch (watch) the 'Birdman' competition. People 7) try (try) to fly their homemade flying machines and it's very funny! The wind
8) blows (blow) hard and the teams
9) have (have) a difficult time.
Steve 42

Post your comments

B Well Steve, every year huge crowds of people
1) gather (gather) in my hometown, Glastonbury, to attend the local festival. It
2) is (be) a celebration of art and music that 3) unites (unite) fans from all over the world for a few days every year in June. There 4) are (be) many live performances and theatricals by famous artists and even circus acts. Right now, we are at Worthy Farm and we 5) lie (lie) on the grass waiting for Kylie Minogue. Her show
6) begins (begin) in two hours but a lot of people 7) are (already/be) here. I 8) don't believe (not/believe) I
9) am (sit) here waiting to see my favourite pop star!
James V16

5 Complete the exchanges/dialogues using the *present perfect* or the *present perfect continuous*.

- ① A: 1) *Have you heard* (you/hear) the weather forecast yet?
B: No, but I 2) _____ (watch) the news for the last hour and all they 3) _____ (talk) about are the floods.
A: Oh dear! Those poor people. It 4) _____ (be) an awful week so far with all those storms.
B: Yes, especially in the north where it 5) _____ (not/stop) raining for over a week now.

- ② A: Tom, it's already five o'clock. 1) _____ (you/finish) with the report?
B: Not yet. I 2) _____ (go) over the numbers all afternoon and something seems wrong.
A: 3) _____ (Mary/check) the figures?
B: I 4) _____ (leave) several notes on her desk so far, but she 5) _____ (not/return) from her meeting yet.

- ③ A: 1) _____ (you/see) Jane? She looks great. 2) _____ (she/diet) lately?
B: No. She 3) _____ (work) out at the gym for the last six months.
A: She seems to be in top form. She 4) _____ (never/look) so healthy!
B: Well, you and I 5) _____ (talk) about joining a gym for ages. How about going for it?
A: I think you 6) _____ (just/read) my mind!

6 In pairs, make exchanges using the *present perfect* or the *present perfect continuous*.

- Your bag looks heavy.
A: *Your bag looks heavy.*
B: *I've just been to the library.*
- Your clothes are dirty.
- You are wet.
- You look happy.
- You look upset.

7 Put the verbs in brackets into the correct present forms.

- A: How often *do you have* (you/have) basketball practice?
B: I *train* (train) at least three times a week.
- A: Is Michelle still at the library?
B: Yes, she _____ (research) her paper all morning.
- A: Is your bedroom clean?
B: No, I _____ (not/tidy) it up yet.
- A: _____ (you/know) how this CD ROM works?
B: Yes, let me install it for you.
- A: Is this your first visit to Warsaw?
B: Yes, I _____ (never/be) here before.
- A: _____ (you/like) Mexican food?
B: No, I'm afraid it's too spicy.
- A: James, you look tired.
B: I know. I _____ (study) for my Chemistry exam all evening.
- A: _____ (Harry/do) his homework?
B: No, actually, he _____ (surf) the Net.
- A: What's the matter?
B: I _____ (lose) my car keys and I can't get home.
- A: How _____ (you/get) to school every morning?
B: On foot. It _____ (take) me ten minutes.

8 Translate the fragments of sentences into English. Use up to five words in each gap.

- Uczę się niemieckiego* _____ for four years.
- Why *(nie powiedziałaś)* _____ Peter about our trip this weekend yet?
- (Nigdy nie piję kawy)* _____ in the afternoon.
- Monika *(zastanawia się)* _____ of buying this skirt.
- (Czy wybierasz się)* _____ to Fran's graduation ceremony on Friday?
- That suit *(kosztuje mnóstwo pieniędzy)* _____.
- (Właśnie skończyłem)* _____ painting Beckey's room.
- Paul *(jest chory od wtorku)* _____.
- My leg *(bardzo mnie boli)* _____.
- Oliver isn't here. He *(poszedł)* _____ to the gym and hasn't come back yet.